ΓΛΩΣΣΑ

Δ’ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Διαδραστικό Βοήθημα

θεωρία - VideoΜαθήματα - Ασκήσεις

lisari.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1η ενότητα - Ένα ακόμα σκαλί

2η ενότητα - Ρώτα το νερό... τι τρέχει.

4η ενότητα - Εμένα με νοιάζει

5η ενότητα - Ασφαλώς... κυκλοφορώ

6η ενότητα - Ιστορίες παιδιών

7η ενότητα - Η ελιά

9η ενότητα - Η παράσταση αρχίζει

10η ενότητα - Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα

11η ενότητα - Γελάσαμε με την ψυχή μας

13η ενότητα - Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίδιοι

14η ενότητα - Το ανθρώπινο θαύμα

16η ενότητα - Ταξίδια στην Ελλάδα

1

1

Οι σύνθετες λέξεις

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Σύνθετες λέξεις είναι εκείνες που προέρχονται από την **ένωση δύο** ή **περισσότερων διαφορετικών λέξεων**.

π.χ. βιβλίο + θήκη = βιβλιοθήκη.
π.χ. α (στερητικό) + παρά + δεκτός = απαράδεκτος.

Οι **δύο ή παραπάνω λέξεις** που χρησιμοποιούμε για να φτιάξουμε τη νέα, ονομάζονται **συνθετικά**. Επομένως, μία **σύνθετη λέξη** έχει τουλάχιστον **α' συνθετικό** και **β' συνθετικό**.

π.χ.
α' συνθετικό: μαχαίρι.
β' συνθετικό: πιρούνι.
σύνθετη λέξη: μαχαιροπίρουνο.

Παρατηρούμε ότι στην παραπάνω λέξη το τελικό «-ι» από τη λέξη «μαχαίρι» μετατράπηκε σε «-ο-» (μαχαιρ-ο-πίρουνο). Το «-ο-» αυτό χρησιμοποιείται, τις περισσότερες φορές, για να κάνουμε την ένωση δύο λέξεων.

π.χ. μαξιλάρι + θήκη = μαξιλαρ-ο-θήκη.
π.χ. δρεπάνι + κατσαβίδι = δρεπαν-ο-κατσάβιδο.

Σύνθετες λέξεις με το δι(σ)- και το δυσ-

- Οι **σύνθετες λέξεις** που έχουν ως α΄ συνθετικό το **δι(σ)-** δηλώνουν ότι β΄ συνθετικό τους υπάρχει **δύο φορές**.

π.χ. Το όχημα με δύο τροχούς. → δίτροχο.
π.χ. Δύο μέρες. → διήμερο.

- Οι **σύνθετες λέξεις** που έχουν ως α΄ συνθετικό το **δυσ-** δηλώνουν ότι υπάρχει κάποια **δυσκολία** ή το αποτέλεσμα είναι **αρνητικό, κακό**.

π.χ. Κάτι που είναι δύσκολο να βρεις. → δυσεύρετο.
π.χ. Άσχημα ή στενάχωρα νέα. → δυσάρεστα.

Οι χρόνοι του ρήματος: Οι χρόνοι διαρκείας

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η οριστική

Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι), στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

Ενεστώτας:	Τι γίνεται τώρα.	π.χ. γράφω.
Παρατατικός:	Τι γινόταν στο παρελθόν.	π.χ. έγραφα.
Αόριστος:	Τι έγινε στο παρελθόν	π.χ. έγραψα.
Εξακολουθητικός Μέλλοντας:	Τι θα γίνεται στο μέλλον.	π.χ. θα γράφω.
Στιγμιαίος Μέλλοντας:	Τι θα γίνει στο μέλλον.	π.χ. θα γράψω.

Ακόμα, ανάλογα με τον χρόνο που χρησιμοποιούμε, δηλώνουμε αν μια πράξη είχε διάρκεια ή όχι

Ο **ενεστώτας** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη γίνεται στο **παρόν** και, συγκεκριμένα, **τώρα.**

Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή)**.

Για το α' ενικό πρόσωπο («εγώ»), στην **ενεργητική φωνή** η κατάληξη είναι **-ω** και στην **παθητική φωνή**, η κατάληξη είναι **-μαι.**

π.χ. Η Μαρία διαβάζει για τις εξετάσεις.
π.χ. Ο Γιώργος παίζει με τους φίλους του.

Ο **παρατατικός** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη έγινε στο **παρελθόν** και **είχε διάρκεια**. Δηλαδή, στο **εχθές, συνέχεια ή σε επανάληψη**.

Ο **παρατατικός** έχει το ίδιο θέμα με τον **ενεστώτα**
(π.χ. ζωγραφίζω → ζωγράφιζα // π.χ. βάφομαι → βαφόμουν).

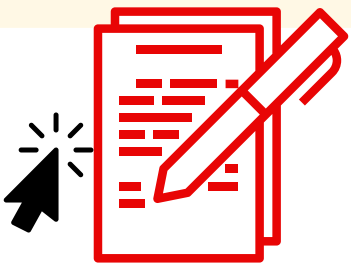
Στο α΄ ενικό πρόσωπο της **ενεργητικής φωνής** έχει κατάληξη **-α,** ενώ της **παθητικής φωνής** έχει κατάληξη -
ομουν.

π.χ. Η Κατερίνα κοιμόταν μέχρι το μεσημέρι.
π.χ. Η Νίκη ετοιμαζόταν όλο το απόγευμα για το πάρτι

Ο **εξακολουθητικός μέλλοντας** φανερώνει ότι μια πράξη θα γίνει στο **μέλλον**, αλλά θα έχει διάρκεια. Δηλαδή, θα συμβαίνει **συνέχεια** ή **επαναλαμβανόμενα.**

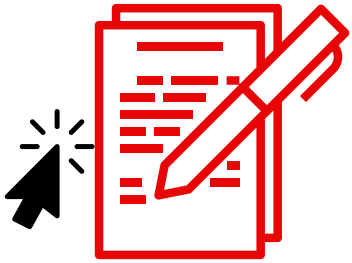
Για να τον σχηματίσουμε, χρησιμοποιούμε τη λέξη **«θα»** και το ρήμα στον **ενεστώτα**.

π.χ. Το καλοκαίρι **θα πηγαίνουμε** διακοπές στο χωριό.
π.χ. Η Νεφέλη **θα διαβάζει** μέχρι τις τελικές εξετάσεις.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παράδειγμα κλίσης:

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ενεργητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

	Ενεστώτας	**Παρατατικός**	**Εξακολουθητικός Μέλλοντας**
εγώ	γράφω	έγραφα	θα γράφω
εσύ	γράφεις	έγραφες	θα γράφεις
αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφει	έγραφε	θα γράφει

Πληθυντικός Αριθμός

εμείς	γράφουμε	γράφαμε	θα γράφουμε
εσείς	γράφετε	γράφατε	θα γράφετε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφουν	έγραφαν	θα γράφουν

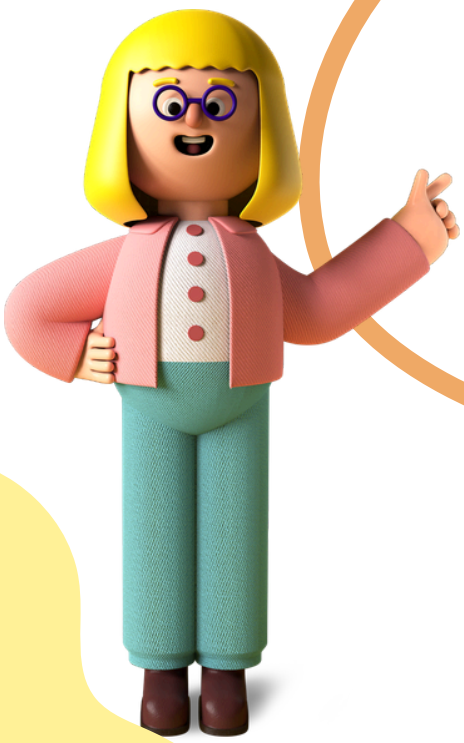
Το επίθετο

Τα επίθετα συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**.

Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

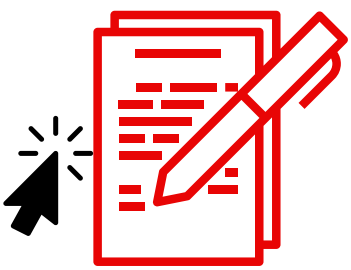
Τα επίθετα προσδιορίζουν:

χρώμα. π.χ. Το λεμόνι είναι κίτρινο.
μέγεθος. π.χ. Το δωμάτιό μου είναι μεγάλο.
βάρος. π.χ. Η τσάντα του σχολείου είναι βαριά.
σχήμα. π.χ. Το ρολόι είναι κυκλικό.
υλικό. π.χ. Το θρανίο είναι ξύλινο.
αίσθηση. π.χ. Το πάπλωμα είναι μαλακό.
ιδιότητα. π.χ. Η Νίκη είναι ευγενική.
αξία. π.χ. Αυτό το αυτοκίνητο είναι ακριβό.
κατάσταση. π.χ. Το λιοντάρι είναι άγριο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Τα επίθετα που τελειώνουν σε **-ικος, -ιμος και -ινος** γράφονται με **-ι-** εκτός από:

- δανεικός, θηλυκός.
- διάσημος, περίφημος, έρημος, άσχημος, πρόθυμος, επώνυμος, εύθυμος, έτοιμος.
- φωτεινός, σκοτεινός, ορεινός, υγιεινός, φτηνός, υπεύθυνος, ανεύθυνος, ταπεινός, επικίνδυνος.

Παράδειγμα κλίσης

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	**Θηλυκό**	**Ουδέτερο**
ονομ.	ο χάρτινος	η χάρτινη	το χάρτινο
γεν.	του χάρτινου	της χάρτινης	του χάρτινο
αιτιατ.	τον χάρτινο	τη χάρτινη	το χάρτινο
κλητ.	- χάρτινε	- χάρτινη	- χάρτινο

Πληθυντικός Αριθμός

ονομ.	οι χάρτινοι	οι χάρτινες	τα χάρτινα
γεν.	των χάρτινων	των χάρτινων	των χάρτινων
αιτιατ.	τους χάρτινους	τις χάρτινες	τα χάρτινα
κλητ.	- χάρτινοι	- χάρτινες	- χάρτινα

Η δομή της πρότασης: Η απλή πρόταση

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Μία **απλή πρόταση** αποτελείται από το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Στα Νέα Ελληνικά τοποθετούμε τις λέξεις με την εξής σειρά:

Υποκείμενο:	Η Νίκη
Ρήμα:	παίζει
Αντικείμενο:	τένις.

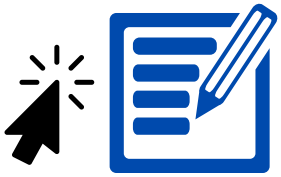

Το αντικείμενο:

Απαντά στην ερώτηση **«Τι;».** Είναι η λέξη που φανερώνει **που πηγαίνει η ενέργεια** που κάνει το υποκείμενο.

π.χ. Η γιαγιά πλάθει κουλουράκια. (Τι πλάθει η γιαγιά;) Κουλουράκια.
π.χ. Ο Γιάννης βλέπει ταινία. (Τι βλέπει ο Γιάννης;) Ταινία.

Το **αντικείμενο** βρίσκεται κυρίως σε πτώση **αιτιατική.**

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

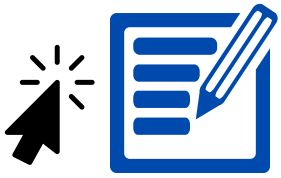

Τα μέρη του λόγου

➔ **Μέρη του λόγου** χαρακτηρίζονται **τα είδη των λέξεων** που χρησιμοποιούμε στον γραπτό και προφορικό λόγο.

➔ **Τα μέρη του λόγου** χωρίζονται σε: **α) κλιτά** και **β) άκλιτα**.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Τα κλιτά μέρη του λόγου

Τα **κλιτά μέρη του λόγου** είναι όσες λέξεις έχουν:

- **πτώσεις** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική).
- **αριθμούς** (ενικός, πληθυντικός).
- **γένη** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο).

Στα κλιτά μέρη του λόγου ανήκουν:

1. Τα άρθρα.

Τα **άρθρα** είναι μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις που τις χρησιμοποιούμε **μπροστά** από **ουσιαστικά**, **επίθετα, κλιτές μετοχές** ή κάποιες **αντωνυμίες.**

Τα άρθρα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με αυτό που προσδιορίζουν:

- **Οριστικό Άρθρο** (ο, η, το), όταν μιλάμε για κάτι **συγκεκριμένο ή γνωστό**.
  π.χ. **Το** καράβι που πηγαίνει Μύλο, αναχωρεί σε δέκα λεπτά.

- **Αόριστο Άρθρο** (ένας, μια, ένα), όταν μιλάμε για κάτι που **δεν είναι συγκεκριμένο** ή **δεν είναι γνωστό** από πριν.

π.χ. **Ένα** καράβι έφτασε στο λιμάνι το απόγευμα.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Τα άρθρα δεν έχουν κλητική.

2. Τα ρήματα.

Τα **ρήματα** είναι οι λέξεις που φανερώνουν ότι ένα πρόσωπο, ένα ζώο ή ένα πράγμα κάνει κάτι **(ενεργεί)**, **παθαίνει** κάτι ή **βρίσκεται σε μια κατάσταση**.

π.χ. καθαρίζω. // π.χ. βάφομαι. // π.χ. κοιμάμαι.

3. Τα ουσιαστικά.

Τα **ουσιαστικά** είναι λέξεις που φανερώνουν **πρόσωπο, ζώο, φυτό, πράγμα, ιδιότητα ή κατάσταση**.

Χωρίζονται σε **δύο κατηγορίες**:

Κύρια ουσιαστικά:

είναι τα ονόματα προσώπων, **χωρών, πόλεων, ποταμών, βουνών, μηνών, νησιών, ημερών, εορτών, τίτλοι έργων, εθνικά ονόματα, τιμητικοί τίτλοι.**

Τα κύρια ονόματα γράφονται πάντα με **κεφαλαίο** γράμμα. (π.χ. Γιώργος, Ελένη, Ισπανία, Αθήνα, Αχελώος, Όλυμπος, Σεπτέμβριος).

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Οι εποχές δεν ανήκουν στα κύρια ονόματα. (άνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας)

- Τα περισσότερα κύρια ονόματα δεν έχουν πληθυντικό αριθμό. (π.χ. ο Έλληνας → οι Έλληνας, αλλά: η Ελλάδα → οι Ελλάδες)

είναι τα ονόματα που δεν ανήκουν στα κύρια και αναφέρονται σε **όλα** τα **πρόσωπα**, τα **ζώα** ή τα **αντικείμενα** ίδιου είδους. Μπορεί να σημαίνουν **ενέργεια, ιδιότητα ή κατάσταση**. Χωρίζονται σε:

- **συγκεκριμένα**. (π.χ. μολύβι, σκύλος, τριαντάφυλλο, ζωγράφος)
- **αφηρημένα.** (π.χ. ύπνος, ελευθερία, ασφάλεια, χαρά)
- **περιληπτικά.** (π.χ. οικογένεια, λαός, κοπάδι, στρατός)

4. Τα επίθετα.

Τα **επίθετα** συνοδεύουν *ουσιαστικά* και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά.

Τα επίθετα προσδιορίζουν: το χρώμα, το μέγεθος, το βάρος, το σχήμα, το υλικό, την αίσθηση, την ιδιότητα, την αξία ή την κατάσταση.

π.χ. γυάλινος. // π.χ. συμπαθητικός. // π.χ. φρόνιμος.

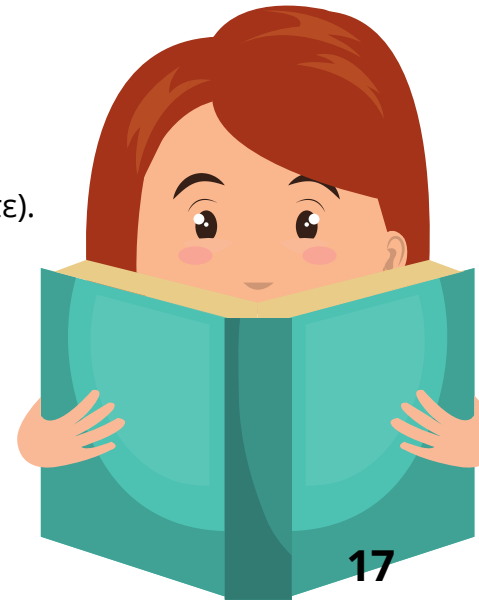
Οι αντωνυμίες.

Οι **αντωνυμίες** χρησιμοποιούμαι **αντί των ονομάτων** ή στη θέση ονοματικών φράσεων που παραλείπονται.

π.χ. Ο **Γιώργος** αγόρασε μία νέα μπλούζα**.** → Αυτός **αγόρασε** μία νέα μπλούζα.

Οι αντωνυμίες χωρίζονται σε:

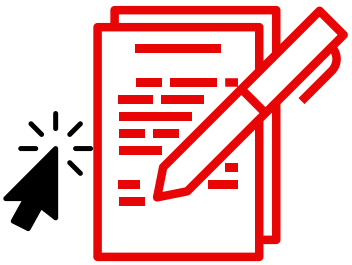
✓ προσωπικές (π.χ. εγώ, εσύ, αυτός).
✓ δεικτικές (π.χ. εκείνος, τέτοιος).
✓ οριστικές (π.χ. ο ίδιος, μόνος).
✓ κτητικές (π.χ. ο δικός μου, σας).
✓ αυτοπαθείς (π.χ. ο εαυτός μου).
✓ ερωτηματικές (π.χ. πόσος, ποιος, τι).
✓ αόριστες (π.χ. κάποιος, κανένα).
✓ αναφορικές (π.χ. ο οποίος, οποιοσδήποτε).

6. Οι μετοχές (παθητικής φωνής).

Οι **μετοχές (παθητικής φωνής)** είναι λέξεις που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν ότι κάποιος έχει πάθει κάτι. Έχουν τις καταλήξεις **-μένος, -μένη, -μένο** ανάλογα με τον γένος που έχει το όνομα στο οποίο αναφέρονται.

π.χ. χτυπημένος. // π.χ. διαβασμένος.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα άκλιτα μέρη του λόγου

Τα **άκλιτα μέρη του λόγου** είναι οι λέξεις που **δεν κλίνονται**. Δηλαδή, δεν έχουν πτώσεις, αριθμό ή γένος.

Στα άκλιτα μέρη του λόγου ανήκουν:

1. Τα επιρρήματα.

Τα **επιρρήματα** είναι λέξεις που **προσδιορίζουν το ρήμα** και **φανερώνουν**:

✓ τον τόπο. Απαντούν στην ερώτηση **«πού;»**. π.χ. εκεί. // π.χ. μακριά.
✓ τον **τρόπο**. Απαντούν στην ερώτηση **«πώς;»**. π.χ. δύσκολα. // π.χ. καλά.
✓ τον **χρόνο**. Απαντούν στην ερώτηση **«πότε;»**. π.χ. αύριο. // π.χ. ποτέ.
✓ το **ποσό**. Απαντούν στην ερώτηση **«πόσο;»**. π.χ. πολύ. // π.χ. τόσο.

2. Οι σύνδεσμοι.

Οι **σύνδεσμοι** είναι λέξεις που **συνδέουν** μεταξύ τους τις **προτάσεις** ή **λέξεις**. Χωρίζονται σε:

✓ **παρατακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που είναι ίδιοι.
π.χ. Το πρωί ξύπνησα **και** πήγα για τρέξιμο. (συνδέει δύο ρήματα).

✓ **υποτακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που δεν είναι ίδιοι. Κυρίως ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις.
π.χ. Το πρωί, **αφού** ξύπνησα, πήγα για τρέξιμο. (δευτερεύουσα πρόταση που δείχνει τον χρόνο).

3. Οι προθέσεις.

Οι **προθέσεις** είναι οι λέξεις που βρίσκονται μπροστά από ονόματα ή επιρρήματα και, μαζί τους, **δηλώνουν** τον **τρόπο**, τον **τόπο**, την **αιτία**, τον χρόνο κ.α.

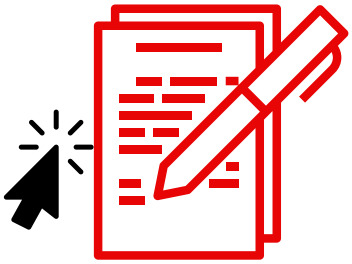
π.χ. Η γιαγιά μου μένει στο σπίτι που είναι από κάτω.
π.χ. Ήταν πολύ ευγενικό εκ μέρους σου να με περιμένεις στο σχόλασμα.

4. Τα επιφωνήματα.

Επιφωνήματα είναι **λέξεις** που χρησιμοποιούμε για να εκδηλώσουμε κάποιο **συναίσθημα:** θαυμασμό, ευχαρίστηση, απορία, πόνο, ειρωνεία. ευχή κ.α.

π.χ. Μακάρι αύριο να πάμε για μπάνιο!
π.χ. Άντε! Πάμε να μπούμε στη θάλασσα.

2

2

Η δομή της πρότασης: Η απλή πρόταση

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα.

Μία **απλή πρόταση**
αποτελείται από το **ρήμα**, το **υποκείμενο** και το **αντικείμενο** ή το **κατηγορούμενο**.
Στα Νέα Ελληνικά τοποθετούμε τις λέξεις με την εξής σειρά:

Υποκείμενο:	Η Νίκη	Η Νίκη
Ρήμα:	παίζει	είναι
Αντικείμενο:	τένις.	
Κατηγορούμενο:		τενίστρια.

Το κατηγορούμενο:

- Απαντά στην ερώτηση **«Τι;»**. Είναι η λέξη που φανερώνει **μια ιδιότητα** που έχει το υποκείμενο ή το αντικείμενο του ρήματος.
  π.χ. Ο Γιώργος εκλέχθηκε πρόεδρος. (Τι εκλέχθηκε ο Γιώργος;) Πρόεδρος.
  π.χ. Η μαμά έβαψε το δωμάτιο κίτρινο. (Τι έβαψε το δωμάτιο;) Κίτρινο.
- Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **ονομαστική**, όταν προσδιορίζει το **υποκείμενο**.
- Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **αιτιατική**, όταν προσδιορίζει το **αντικείμενο**.

Τα **ρήματα** που συνδέουν το υποκείμενο ή το αντικείμενο με το κατηγορούμενο λέγονται **συνδετικά**.

Σ**υνδετικά ρήματα** είναι τα: **είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, μοιάζω, εκλέγομαι, ονομάζομαι κ.α.**

Τα σχήματα λόγου: Η παρομοίωση

✓ **Παρομοίωση** έχουμε όταν λέμε ότι **κάτι** είναι **όμοιο** με κάτι **άλλο**.

✓ Σε μια παρομοίωση χρησιμοποιούμε τις λέξεις ή τις εκφράσεις: **σαν, όπως, λες και, μοιάζει με, όμοια με**.

✓ Τις παρομοιώσεις τις χρησιμοποιούμε για να π**εριγράψουμε** κάτι συγκρίνοντάς το με κάτι άλλο που είναι **γνωστό** για το συγκεκριμένο **χαρακτηριστικό**.

π.χ. Είναι ελαφρύς σαν πούπουλο.
π.χ. Τρέχει τόσο γρήγορα, όπως ο άνεμος.
π.χ. Έγινε κόκκινος λες και είναι παντζάρι.
π.χ. Στην όψη μοιάζει με γίγαντα.
π.χ. Η Κατερίνα τραγουδάει όμοια με αηδόνι.

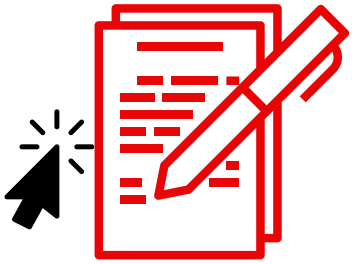

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Το ρήμα:
Τα ρήματα Β΄ Συζυγίας

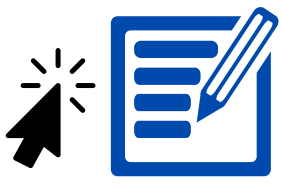
Τα ρήματα, στα Νέα Ελληνικά, διακρίνονται ανάλογα με την κατάληξη που έχουν σε:

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- ✓ **φωνές.**
- ✓ **συζυγίες.**
- ✓ **τάξεις.**

Φωνή	**Ενεργητική -ω**		
Συζυγία	**Α΄**	**Β΄**	
Τάξη		**α'**	**β'**
Κατάληξη	-ω (π.χ. γράφω)	-άω/-ώ (π.χ. αγαπάω/ αγαπώ)	-ώ (π.χ. αδικώ)

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Φωνή	Παθητική -μαι		
Συζυγία	Α΄	Β΄	
Τάξη		α'	β'
Κατάληξη	-ομαι (π.χ. γράφομαι)	-ιέμαι (π.χ. αγαπιέμαι)	-ούμαι (π.χ. αδικούμαι)

Το ρήμα αγαπώ

Ενεργητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

Ενεστώτας		Παρατατικός	
εγώ	αγαπώ	αγαπούσα	αγάπαγα
εσύ	αγαπάς	αγαπούσες	αγάπαγες
αυτός/ αυτή/ αυτό	αγαπά	αγαπούσε	αγάπαγε

Πληθυντικός Αριθμός

εμείς	αγαπάμε	αγαπούσαμε	αγαπάγαμε
εσείς	αγαπάτε	αγαπούσατε	αγαπάγατε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	αγαπούν	αγαπούσαν	αγάπαγαν/ αγαπάγανε

Τα ουσιαστικά:
Αρσενικά ουσιαστικά σε -ας

Τα **ουσιαστικά** διακρίνονται ανάλογα με τον **αριθμό συλλαβών** που έχουν στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό σε:

✓ ισοσύλλαβα, όταν έχουν ίδιο αριθμό συλλαβών σε ενικό και πληθυντικό.
π.χ. ταμίας → ταμίες.

✓ ανισοσύλλαβα, όταν δεν έχουν ίδιο αριθμό συλλαβών σε ενικό και πληθυντικό.
π.χ. βασιλιάς → βασιλιάδες.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Αρσενικά ουσιαστικά σε -ας

Παράδειγμα κλίσης:

Ενικός Αριθμός

	Ισοσύλλαβο	Ανισοσύλλαβο
Ονομαστική	ο ταμίας	ο βασιλιάς
Γενική	του ταμία	του βασιλιά
Αιτιατική	τον ταμία	τον βασιλιά
Κλητική	- ταμία	- βασιλιά

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομαστική	οι ταμίες	οι βασιλιάδες
Γενική	των ταμίων	των βασιλιάδων
Αιτιατική	τους ταμίες	τους βασιλιάδες
Κλητική	- ταμίες	- βασιλιάδες

Τα αρκτικόλεξα

Όταν γράφουμε ένα σύνολο λέξεων χρησιμοποιώντας μόνο το **πρώτο** ή τα πρώτα γράμματα από τις λέξεις, τότε φτιάχνουμε **αρκτικόλεξα**.

Τα αρκτικόλεξα μάς βοηθούν να κρατάμε τον λόγο μας **σύντομο**.

Ως αρκτικόλεξα, συνήθως, εμφανίζονται οι **επωνυμίες** από επιχειρήσεις, οργανισμούς, ιδρύματα ή υπηρεσίες.

π.χ. ΕΛ.ΤΑ. → Ελληνικά Ταχυδρομεία.
Δ.Ε.Η. → Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού.
δηλ. → δηλαδή.
κτλ. → και τα λοιπά.
π.χ. → παραδείγματος χάρη.
π.Χ. → προ Χριστού.
π.μ. → προ μεσημβρίας.
μ.μ. → μετά μεσημβρίαν.
τ.μ. → τετραγωνικό μέτρο.
μ. → μέτρο.
τηλ. → τηλέφωνο.

ΠΡΟΣΟΧΗ!
Δεν ξεχνάμε να βάζουμε **τελεία (.)** ανάμεσα στα γράμματα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι οικογένειες λέξεων

Οι **οικογένειες λέξεων** φτιάχνονται από λέξεις **παράγωγες** και **σύνθετες** που προέρχονται από την ί**δια λέξη**. Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **συγγενικές λέξεις**.

ONLINE TEST

Παράδειγμα

Οικογένεια Λέξεων

νερό (ύδωρ)

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράγωγες λέξεις	Σύνθετες λέξεις
ύδρευση	υδραγωγείο
υδάτινος	υδρόβιος
υδρευτικός	υδρατμός
υδαρής	υδρόγειος
υδρείο	υδρόφοβος

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

4

4

Το επιχείρημα

Επιχείρημα είναι μια πρόταση που χρησιμοποιούμε, για **να στηρίξουμε την άποψή μας** και να **πείσουμε** κάποιον.

Η **δομή** που ακολουθούμε είναι η εξής:

1. Εκφράζουμε την άποψή μας χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα ρήματα (π.χ. πιστεύω, θεωρώ, νομίζω κ.α.) ή φράσεις (π.χ. κατά τη γνώμη μου, άποψή μου είναι ότι κ.α.).

2. Αιτιολογούμε την άποψη μας με λέξεις όπως: επειδή, καθώς, διότι, γιατί, αφού.

3. Καταλήγουμε σε ένα συμπέρασμα χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις που δηλώνουν αποτέλεσμα (π.χ. επομένως, άρα, για τον λόγο αυτό κ.α.).

π.χ. Θεωρώ ότι αυτό το καλοκαίρι θα είναι πολύ ζεστό, γιατί έχουμε βαρύ χειμώνα. Για τον λόγο αυτό, θα πάω διακοπές σε κάποιο ορεινό χωριό.

π.χ. Δεν μου αρέσει να ταξιδεύω με αεροπλάνο, διότι φοβάμαι τα ύψη. Επομένως, χρησιμοποιώ άλλα μέσα μετακίνησης.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

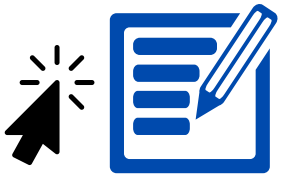

Οι πτώσεις: Η γενική πτώση

Πτώσεις είναι οι **διαφορετικοί τύποι** που σχηματίζει ένα **κλιτό μέρος του λόγου**, ανάλογα με τον τρόπο που το χρησιμοποιούμε.

Οι πτώσεις είναι **τέσσερεις:**

1. **η ονομαστική.**
2. **η γενική.**
3. **η αιτιατική.**
4. **η κλητική.**

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι πτώσεις χρησιμοποιούνται και στους **δύο αριθμούς** (ενικός, πληθυντικός).

Τα ουσιαστικά που βρίσκονται στη **γενική πτώση** απαντούν στην ερώτηση **«Ποιανού;»** ή **«Τίνος;».** Δηλαδή, σε ποιον ανήκει κάτι και χρησιμοποιούνται ως συμπλήρωμα άλλων ουσιαστικών μέσα σε μια πρόταση.

π.χ. Το Σάββατο είναι τα γενέθλια της Νίκης. (Ποιανής;) Της Νίκης.
π.χ. Το χρώμα του αυτοκινήτου είναι λευκό. (Ποιανού;) Του αυτοκινήτου.

Η **γενική του πληθυντικού** αριθμού όλων των ουσιαστικών (αρσενικών, θηλυκών, ουδέτερων) έχει **κατάληξη -ων**.

π.χ. ο άνθρωπος → των ανθρώπων.
π.χ. η θάλασσα → των θαλασσών.
π.χ. το παιδί → των παιδιών.

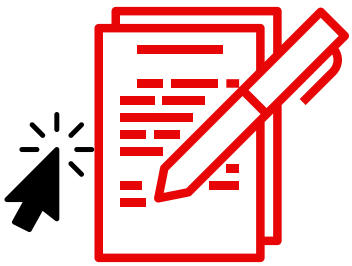

Τα ουσιαστικά: Προπαροξύτονα αρσενικά σε –ος

Τα **ουσιαστικά** διακρίνονται ανάλογα με τη **συλλαβή** που τονίζονται σε:

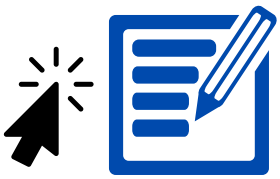
- **οξύτονα,** όταν τονίζονται στη **λήγουσα.**
- **παροξύτονα,** όταν τονίζονται την **παραλήγουσα.**
- **προπαροξύτονα,** όταν τονίζονται την **προπαραλήγουσα.**

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Προπαροξύτονα αρσενικά σε –ος

Παράδειγμα κλίσης:

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Ενικός Αριθμός	Πληθυντικός Αριθμός
Ονομαστική	ο άγγελος	οι άγγελοι
Γενική	του αγγέλου	των αγγέλων
Αιτιατική	τον άγγελο	τους αγγέλους
Κλητική	- άγγελε	- άγγελοι

ΠΡΟΣΟΧΗ !

Τα **σύνθετα προπαροξύτονα αρσενικά σε –ος** (π.χ. ανεμόμυλος) **δεν κατεβάζουν τον τόνο** στην παραλήγουσα στη γενική πτώση ενικού και πληθυντικού ή στην αιτιατική πτώση πληθυντικού αριθμού.

Ρηματικά & ονοματικά σύνολα

- Τα **ρηματικά σύνολα** είναι φράσεις που περιέχουν έναν τουλάχιστον **ρηματικό τύπο.**

π.χ. Ο ήλιος λάμπει.

- Τα **ονοματικά σύνολα** είναι φράσεις που δεν περιέχουν κάποιον ρηματικό τύπο, αλλά σχηματίζονται **μόνο από ονόματα.**

π.χ. Η λάμψη του ήλιου.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παραγωγή λέξεων

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παραγωγή λέξεων έχουμε, όταν από μία λέξη φτιάχνουμε μια νέα λέξη προσθέτοντας μια **παραγωγική κατάληξη**.

Η **νέα λέξη** ονομάζεται **παράγωγο**, ενώ η **αρχική λέξη** από την οποία φτιάχτηκε **πρωτότυπη.**

Μερικές συνηθισμένες καταλήξεις είναι:

-μα	υφαίνω – ύφασμα
-ειο	κουρεύω – κουρείο
-της	πόλη – πολίτης
-ίζω	ζωγραφιά – ζωγραφίζω
-τήρας	σώζω – σωτήρας
-ισσα	βασιλιάς – βασίλισσα
-άρης	βάρκα – βαρκάρης
-ωνω	πάγος - παγώνω

Τα ουσιαστικά: Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ι-

- Τα ουδέτερα ουσιαστικά έχουν κατάληξη **-ο** και **-ι**. π.χ. το δώρο. // π.χ. το παιδί.
- **Τα ουδέτερα σε -ι- γράφονται με γιώτα**. π.χ. το πανί.

ΠΡΟΣΟΧΗ! Τα **ουσιαστικά**: βράδυ, δάκρυ, δίχτυ, στάχυ, δόρυ και οξύ αποτελούν εξαιρέσεις και γράφονται με **-υ**.

Τα **ουδέτερα ουσιαστικά** σχηματίζουν τον **ίδιο τύπο** στην **ονομαστική**, **αιτιατική** και **κλητική**.

Παραδείγματα κλίσης:

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Ενικός Αριθμός	
Ονομαστική	το δίχτυ	το παιδί
Γενική	του διχτυού	του παιδιού
Αιτιατική	το δίχτυ	το παιδί
Κλητική	- δίχτυ	- παιδί

	Πληθυντικός Αριθμός	
Ονομαστική	τα δίχτυα	τα παιδιά
Γενική	των διχτυών	των παιδιών
Αιτιατική	τα δίχτυα	τα παιδιά
Κλητική	- δίχτυα	- παιδιά

Οριστικό άρθρο & αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας

Οριστικό άρθρο (ο, η, το) χρησιμοποιείται, όταν μιλάμε για κάτι **συγκεκριμένο ή γνωστό**.

π.χ. **Το** καράβι που πηγαίνει Μύλο, αναχωρεί σε δέκα λεπτά.

Οι **προσωπικές αντωνυμίες** είναι εκείνες που χρησιμοποιούμε στη θέση των τριών προσώπων του λόγου:

- **εγώ (α΄ ενικό πρόσωπο),**
- **εσύ (β΄ ενικό πρόσωπο),**
- **αυτός, αυτή, αυτό (γ΄ ενικό πρόσωπο)**
- **εμείς (α΄ πληθυντικό πρόσωπο),**
- **εσείς (β΄ πληθυντικό πρόσωπο),**
- **αυτοί, αυτές, αυτά (γ΄ πληθυντικό πρόσωπο).**

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Οι **προσωπικές αντωνυμίες** έχουν **δυνατούς** και **αδύνατους τύπους**.
π.χ. εμάς (δυνατός) / μας (αδύνατος).

Οι **αδύνατοι τύποι** του γ΄ προσώπου μοιάζουν με τα **οριστικά άρθρα**.
π.χ. Η Κατερίνα **τον** συμπαθεί πολύ. **(αντωνυμία)**
π.χ. Η Κατερίνα συμπαθεί **τον** Γιώργο πολύ. **(άρθρο)**

ΘΥΜΑΜΑΙ!
Τα **άρθρα** βρίσκονται δίπλα σε **ονόματα**, ενώ οι **αντωνυμίες**, συνοδεύουν **ρήματα.**

Η δομή της πρότασης: Η απλή & η σύνθετη πρόταση

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η απλή πρόταση

Μία **απλή πρόταση** αποτελείται από το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Στα Νέα Ελληνικά τοποθετούμε τις λέξεις με την εξής σειρά:

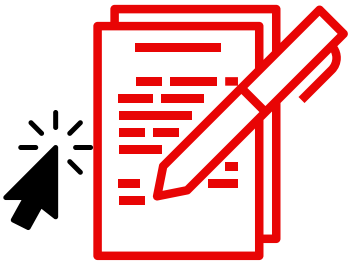
Υποκείμενο:	Η Νίκη	Η Νίκη
Ρήμα:	παίζει	είναι
Αντικείμενο:	τένις.	
Κατηγορούμενο:		τενίστρια.

Η σύνθετη πρόταση

Μία **σύνθετη πρόταση** αποτελείται από το ρήμα και από περισσότερα υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα. Οι όροι αυτοί μπορεί να χωρίζονται με κόμμα ή να συνδέονται με τον παρατακτικό σύνδεσμο «και».

π.χ. Η Κατερίνα και η Νίκη παίζουν τένις.
π.χ. Ο Γιάννης είναι ψηλός και μελαχρινός.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι οικογένειες λέξεων

Οι **οικογένειες λέξεων** φτιάχνονται από λέξεις **παράγωγες** και **σύνθετες** που προέρχονται από την **ίδια λέξη**. Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **συγγενικές** λέξεις.

ONLINE TEST

Παράδειγμα

Οικογένεια Λέξεων

ποιώ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράγωγες λέξεις	Σύνθετες λέξεις
ποιητής	ηθοποιός
ποιήτρια	αρτοποιείο
ποίηση	χειροποίητος
ποίημα	προσποιητός

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

5

5

Η δομή της πρότασης: Η ελλειπτική πρόταση

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα.

Μερικές φορές, μια πρόταση αποτελείται μόνο από το ρήμα ή το υποκείμενο ή το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Δηλαδή, υπάρχουν **όροι που παραλείπονται**.

Οι προτάσεις, στις οποίες κάποιοι όροι εννοούνται, ονομάζονται **ελλειπτικές προτάσεις.**

π.χ. Βρέχει.
π.χ. Χρόνια πολλά!
π.χ. Καλή χρονιά!

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι οικογένειες λέξεων

Οι **οικογένειες λέξεων** φτιάχνονται από λέξεις **παράγωγες** και **σύνθετες** που προέρχονται από την **ίδια λέξη**. Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **συγγενικές λέξεις**.

Παράδειγμα

Οικογένεια Λέξεων	Παράγωγες λέξεις	Σύνθετες λέξεις
δρόμος	δρομέας δρομικός δρομάκι δρόμωνας	ποδηλατόδρομος αεροδρόμιο ταχυδρόμος συνδρομή
τροχός	τροχίζω τροχιά τροχείο τροχαλία	δίτροχος τροχήλατος τροχονόμος εκτροχιασμός

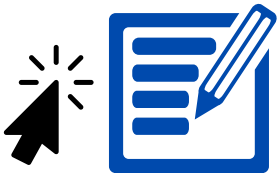

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Οριστική, Υποτακτική & Προστακτική

Οι **εγκλίσεις** του ρήματος είναι οι **διαφορετικοί τρόποι** που εμφανίζεται ένα ρήμα με βάση το νόημα ή την περίσταση που το χρησιμοποιούμε.

Οριστική έγκλιση

✓ Η **οριστική έγκλιση** δηλώνει κάτι το **βέβαιο** ή κάτι το **πραγματικό**.

✓ Την οριστική έγκλιση σχηματίζουν **όλοι οι χρόνοι**.

π.χ. Αύριο θα βρέχει από το πρωί.
π.χ. Η Μαρία έχει ξανθά μαλλιά.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Υποτατική έγκλιση

✓ **Η υποτακτική** έγκλιση χρησιμοποιείται για να εκφράσου **επιθυμία, ευχή, προσδοκία, απαγόρευση ή προτροπή, το πιθανό ή το δυνατό.**

✓ Χαρακτηριστικές λέξεις που συναντάμε στην υποτακτική είναι το «να», το **«αν»** και το **«ας».**

✓ Την υποτακτική έγκλιση σχηματίζουν **ο ενεστώτας, ο παρατατικός, ο αόριστος, ο παρακείμενος και ο υπερσυντέλικος.**

✓ Την υποτακτική έγκλιση δεν σχηματίζουν οι μέλλοντες.

π.χ. Μακάρι <u>να πάμε</u> εκδρομή αύριο. (ευχή)
π.χ. <u>Ας γίνω</u> καλά και θα επιστρέψω στο σχολείο. (επιθυμία)
π.χ. <u>Να μην ακούσω</u> φασαρία, όσο θα είμαι έξω. (προσταγή)
π.χ. <u>Αν είχα γράψει</u> καλύτερα στο τεστ, θα περνούσα το μάθημα. (πιθανό/δυνατό)

Η προστακτική

✓ Η **προστακτική** είναι η **έγκλιση** που φανερώνει **προσταγή, παράκληση ή ευχή**.

✓ Οι μόνοι **χρόνοι** που έχουν προστακτική είναι ο **ενεστώτας** και ο **αόριστος**. Η **προστακτική ενεστώτα** χρησιμοποιείται, όταν θέλουμε να έχει **διάρκεια η πράξη** (εξακολουθητική/ επαναλαμβανόμενη) και η **προστακτική αορίστου**, όταν μια πράξη **διαρκεί για λίγο** (συνοπτική/ στιγμιαία).

π.χ. **Μάζευε** το δωμάτιό σου! (συνέχεια - **ενεστώτας)**
π.χ. **Μάζεψε το δωμάτιό σου! (αυτή τη στιγμή - αόριστος**)

✓ Τα **πρόσωπα** που σχηματίζουν τους τύπους της προστακτικής είναι:

- το **β΄ ενικό πρόσωπο** (εσύ)
  π.χ. Πρόσεχε στον δρόμο!
- το **β΄ πληθυντικό πρόσωπο** (εσείς).
  π.χ. Προσέχετε στον δρόμο!

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Στην προστακτική μερικά ρήματα γράφονται διαφορετικά.

Προσέχω το β΄ πληθυντικό πρόσωπο:

- –είτε.

π.χ. ανεβαίνω → ανεβείτε.

- –ήστε.

π.χ. αγαπώ → αγαπήστε.

- –ίστε.

π.χ. καθαρίζω → καθαρίστε.

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Ενεστώτας ενεργητικής φωνής

Παράδειγμα κλίσης:

Ενεργητική Φωνή

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	γράφω	να γράφω	-
εσύ	γράφεις	να γράφεις	γράφε
αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφει	να γράφει	-

Πληθυντικός Αριθμός

εμείς	γράφουμε	να γράφουμε	-
εσείς	γράφετε	να γράφετε	γράφετε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφουν	να γράφουν	-

Πώς δίνω οδηγίες:

Όλες οι εγκλίσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν, όταν θέλουμε να δώσουμε **οδηγίες** σε κάποιον. Έτσι, χρησιμοποιούμε διαφορετικούς τύπους ρήματος στις **συνταγές**, στις **οδηγίες στον δρόμο** ή στους **οδηγούς χρήσης**.

π.χ

- Κοιτάζουμε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, περνάμε απέναντι. (οριστική)
- Να κοιτάζετε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, να περνάτε απέναντι. (υποτακτική)
- Κοιτάζετε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, περνάτε απέναντι. (προστακτική)

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

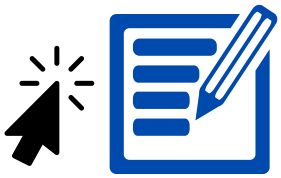
Τα ουσιαστικά:
Ουδέτερα ουσιαστικά σε –μα

Τα **ουσιαστικά** διακρίνονται ανάλογα με τον **αριθμό συλλαβών** που έχουν στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό σε:

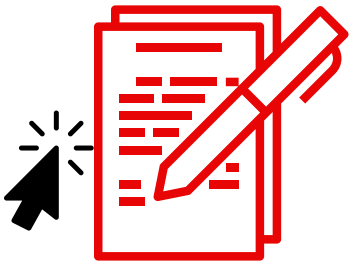
➡ ισοσύλλαβα, όταν έχουν ίδιο αριθμό συλλαβών σε ενικό και πληθυντικό.
π.χ. δώρο → δώρα.

➡ ανισοσύλλαβα, όταν δεν έχουν ίδιο αριθμό συλλαβών σε ενικό και πληθυντικό.
π.χ. δέμα → δέματα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Παράδειγμα κλίσης:

	Ενικός Αριθμός	Πληθυντικός Αριθμός
Ονομαστική	το δέμα	τα δέματα
Γενική	του δέματος	των δεμάτων
Αιτιατική	το δέμα	τα δέματα
Κλητική	- δέμα	- δέματα

ONLINE TEST

6

6

Οι χρόνοι του ρήματος: Οι συνοπτικοί χρόνοι

Η οριστική

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι), στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

Ενεστώτας:	Τι γίνεται τώρα.	π.χ. γράφω.
Παρατατικός	Τι γινόταν στο παρελθόν	π.χ. έγραφα.
Αόριστος	Τι έγινε στο παρελθόν.	π.χ. έγραψα.
Εξακολουθητικός Μέλλοντας:	Τι θα γίνεται στο μέλλον	π.χ. θα γράφω.
Στιγμιαίος Μέλλοντας:	Τι θα γίνει στο μέλλον.	π.χ. θα γράψω.

Ακόμα, ανάλογα με τον χρόνο που χρησιμοποιούμε, δηλώνουμε αν μια πράξη είχε διάρκεια ή όχι.

1. Ο **αόριστος** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη έγινε στο **παρελθόν** και **δεν είχε διάρκεια**.

Δηλαδή, στο **εχθές** και **για μία φορά**. Στην **ενεργητική φωνή,** το χαρακτηριστικό σύμφωνο του αορίστου είναι το -σ- (π.χ. ζωγράφισα), ενώ στην **παθητική φωνή,** πιο συνηθισμένο είναι το -θ (π.χ. λύθηκα).

2. Ο **στιγμιαίος** ή **συνοπτικός μέλλοντας** φανερώνει ότι μια πράξη θα γίνει στο **μέλλον**, αλλά δεν θα έχει διάρκεια. Δηλαδή, θα συμβεί μόνο **μία φορά**.

π.χ. Η Νίκη **θα γιορτάσει** τα γενέθλιά της το Σάββατο.
π.χ. Ο Πρόδρομος **θα μετακομίσει** στα Τρίκαλα.

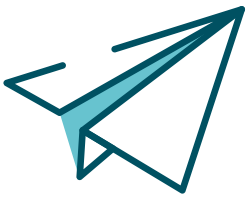
Παράδειγμα κλίσης:

Ενεργητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

	Αόριστος	**Συνοπτικός μέλλοντας**
εγώ	έγραψα	θα γράψω
εσύ	έγραψες	θα γράψεις
αυτός/ αυτή/ αυτό	έγραψε	θα γράψει

Πληθυντικός Αριθμός

	Αόριστος	Συνοπτικός μέλλοντας
εμείς	γράψαμε	θα γράψουμε
εσείς	γράψατε	θα γράψετε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	έγραψαν	θα γράψουν

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Αόριστος ενεργητικής φωνής

Παράδειγμα κλίσης:

Ενεργητική Φωνή

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	έγραψα	να γράψω	-
εσύ	έγραψες	να γράψεις	γράψε
αυτός/ αυτή/ αυτό	έγραψε	να γράψει	-

Πληθυντικός Αριθμός

εμείς	γράψαμε	να γράψουμε	-
εσείς	γράψατε	να γράψετε	γράψτε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	έγραψαν	να γράψουν	-

Οι χρόνοι του ρήματος: Οι χρόνοι διαρκείας

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η οριστική

Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι), στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

Ενεστώτας:	Τι γίνεται τώρα.	π.χ. γράφω.
Παρατατικός	Τι γινόταν στο παρελθόν	π.χ. έγραφα.
Αόριστος	Τι έγινε στο παρελθόν.	π.χ. έγραψα.
Εξακολουθητικός Μέλλοντας:	Τι θα γίνεται στο μέλλον	π.χ. θα γράφω.
Στιγμιαίος Μέλλοντας:	Τι θα γίνει στο μέλλον.	π.χ. θα γράψω.

Ακόμα, ανάλογα με τον χρόνο που χρησιμοποιούμε, δηλώνουμε αν μια πράξη είχε διάρκεια ή όχι.

1. Ο **ενεστώτας** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη γίνεται στο **παρόν** και, συγκεκριμένα, **τώρα**. Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή)**. Για το α' ενικό πρόσωπο («εγώ»), στην **ενεργητική φωνή** η κατάληξη είναι **-ω** και στην **παθητική φωνή**, η κατάληξη είναι **-μαι**.

π.χ. Η Μαρία διαβάζει για τις εξετάσεις.

π.χ. Ο Γιώργος παίζει με τους φίλους του.

2. Ο **παρατατικός** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη έγινε στο παρελθόν και **είχε διάρκεια**. Δηλαδή, στο **εχθές, συνέχεια ή σε επανάληψη**. Ο **παρατατικός** έχει το ίδιο θέμα με τον **ενεστώτα** (π.χ. ζωγραφίζω → ζωγράφιζα // π.χ. βάφομαι → βαφόμουν). Στο α΄ ενικό πρόσωπο της **ενεργητικής φωνής** έχει κατάληξη **-α**, ενώ της **παθητικής φωνής** έχει κατάληξη **-ομουν**.

π.χ. Η Κατερίνα κοιμόταν μέχρι το μεσημέρι.

π.χ. Η Νίκη ετοιμαζόταν όλο το απόγευμα για το πάρτι.

3. Ο **εξακολουθητικός μέλλοντας** φανερώνει ότι μια πράξη θα γίνει στο **μέλλον**, αλλά θα έχει διάρκεια. Δηλαδή, θα συμβαίνει **συνέχεια** ή **επαναλαμβανόμενα**. Για να τον σχηματίσουμε, χρησιμοποιούμε τη λέξη **«θα»** και το ρήμα στον **ενεστώτα**.

π.χ. Το καλοκαίρι θα πηγαίνουμε διακοπές στο χωριό.

π.χ. Η Νεφέλη θα διαβάζει μέχρι τις τελικές εξετάσεις.

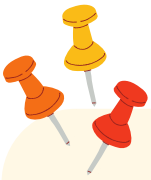
Παθητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

	Ενεστώτας	Παρατατικός	Εξακολουθητικός Μέλλοντας
εγώ	γράφομαι	γραφόμουν	θα γράφομαι
εσύ	γράφεσαι	γραφόσουν	θα γράφεσαι
αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφεται	γραφόταν	θα γράφεται

Πληθυντικός Αριθμός

εμείς	γραφόμαστε	γραφόμαστε	θα γραφόμαστε
εσείς	γράφεστε	γραφόσαστε	θα γράφεστε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφονται	γράφονταν	θα γράφονται

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Πότε γράφω «-με» και «-μαι»: Το **«-με»** χρησιμοποιείται στην **ενεργητική φωνή**, στο α' πληθυντικό πρόσωπο («εμείς»). Το **«-μαι»** χρησιμοποιείται στην **παθητική φωνή**, στο α' ενικό πρόσωπο **(«εγώ»).**

π.χ. Εμείς γράφουμε διαγώνισμα.
π.χ. Εγώ γράφομαι στο σχολείο.

Πότε γράφω «-τε» και «-ται»: Το **«-τε»** χρησιμοποιείται στην **ενεργητική φωνή**, στο β' πληθυντικό πρόσωπο **(«εσείς»)**. Το **«-ται»** χρησιμοποιείται στην **παθητική φωνή**, στο γ' ενικό πρόσωπο **(«αυτός»)**.

π.χ. Εσείς γράφετε μια έκθεση.
π.χ. Η έκθεση γράφεται στο τετράδιο «Ελληνικών»

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Στο **«εμείς»** και στο **«εσείς»** πάντα **έψιλον** (-ε) θα βρεις!

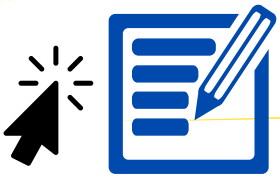

Τα σχήματα λόγου: Η κυριολεξία – Η μεταφορά

Κυριολεξία έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις** με την **πραγματική** τους (κυριολεκτική) **σημασία**.

π.χ. Έβαλα ένα κόκκινο φόρεμα.
π.χ. Η μαμά έβαλε την κατσαρόλα πάνω στην κουζίνα.

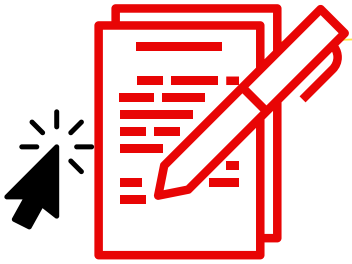

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις με σημασία διαφορετική από την πραγματική**. Δηλαδή, δανειζόμαστε την έννοια που έχουν για κάτι που δεν υπάρχει ή δεν μπορεί να συμβεί στην πραγματικότητα.

π.χ. Ο Γιάννης δεν το έβαλε κάτω μετά το ατύχημα στην μπάλα.
π.χ. Δεν το έβαζε ο νους μου ότι το χιόνι θα σκέπαζε τα πάντα στην πόλη.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το επίθετο: Τα αριθμητικά επίθετα

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**. Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό,ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

Τα αριθμητικά επίθετα

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Τα **αριθμητικά επίθετα** είναι εκείνα που φανερώνουν τον **αριθμό** των λέξεων που προσδιορίζουν. Ανάλογα με τη σημασία τους, τα αριθμητικά επίθετα διακρίνονται σε:

✓ **Απόλυτα** αριθμητικά, που δηλώνουν έναν συγκεκριμένο πλήθος.
π.χ. Η Νίκη έχει τρία σκυλάκια.

✓ **Τακτικά** αριθμητικά, που δηλώνουν τη σειρά (τάξη).
π.χ. Ο Δημήτρης βγήκε πρώτος στον διαγωνισμό τρεξίματος.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΥΜΑΜΑΙ!

- Το θηλυκό αόριστο άρθρο (μια) **δεν** τονίζεται. Έτσι, ξεχωρίζει από το αριθμητικό επίθετο «μία».
  π.χ. **Μια** κοπέλα μπήκε στο μαγαζί και αγόρασε **μία** σοκολάτα.

- Οι αριθμοί μέχρι το δεκαεννιά (19) γράφονται με μια λέξη.
  π.χ. δεκατρία // είκοσι τρία.

- Οι αριθμοί που έχουν μέσα τους το «εννιά» (9) γράφονται με -νν-, ενώ οι υπόλοιπες με -ν-.
  π.χ. εννιακόσια // ενενήντα.

- Από τα απόλυτα αριθμητικά κλίνονται μόνο τα:
  - ένας, μία- μια, ένα.
  - τρεις, τρεις, τρία.
  - τέσσερις, τέσσερις, τέσσερα.

Ενικός αριθμός

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ένας	μία, μια	ένα
ενός	μιας	ενός
ένα (ν)	μία, μια	ένα

Πληθυντικός αριθμός

Αρσενικό & Θηλυκό	Ουδέτερο	Αρσενικό & Θηλυκό	Ουδέτερο
τρεις	τρία	τέσσερις	τέσσερα
τριών	τριών	τεσσάρων	τεσσάρων
τρεις	τρία	τέσσερις	τέσσερα

Οι σύνθετες λέξεις: Τα αριθμητικά σαν πρώτα συνθετικά

Σύνθετες λέξεις είναι εκείνες που προέρχονται από την **ένωση δύο** ή **περισσότερων διαφορετικών λέξεων.**

π.χ. βιβλίο + θήκη = βιβλιοθήκη.
π.χ. α (στερητικό) + παρά + δεκτός = απαράδεκτος.

Οι **δύο ή παραπάνω λέξεις** που χρησιμοποιούμε για να φτιάξουμε τη νέα, ονομάζονται **συνθετικά**. Επομένως, **μία σύνθετη λέξη** έχει τουλάχιστον **α' συνθετικό** και **β' συνθετικό**.

π.χ. α' συνθετικό: μαχαίρι.
β' συνθετικό: πιρούνι.
σύνθετη λέξη: μαχαιροπίρουνο.

Παρατηρούμε ότι στην παραπάνω λέξη το τελικό «-ι» από τη λέξη «μαχαίρι» μετατράπηκε σε «-ο-» (μαχαιρ-ο-πίρουνο). Το «-ο-» αυτό χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές για να κάνουμε την ένωση δύο λέξεων.

π.χ. μαξιλάρι + θήκη = μαξιλαρ-ο-θήκη.

π.χ. δρεπάνι + κατσαβίδι = δρεπαν-ο-κατσάβιδο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Τα αριθμητικά σαν πρώτα συνθετικά

✓ **Τα αριθμητικά επίθετα** χρησιμοποιούνται, πολλές φορές, ως **α' συνθετικό** σε μια σύνθετη λέξη και φανερώνουν σε τι αριθμό συναντάμε τη λέξη που υπάρχει ως **β' συνθετικό**.

✓ Οι αριθμοί από το ένα **(1)** έως το τέσσερα **(4)**, κατά τη διαδικασία σύνθεσης δέχονται κάποιες αλλαγές. Έτσι:

ένας, μία, ένα → μονό-.
π.χ. μονοκατοικία.

δύο → δι(σ)-.
π.χ. δισέλιδο. // π.χ. δίσεκτο.

τρία → τρι(σ)-.
π.χ. τρίπτυχο. // π.χ. τρισευτυχισμένος.

τέσσερα → τετρα-.
π.χ. τετραώροφη.

✓ Οι αριθμοί από το **πέντε (5)** έως το **ενενήντα εννέα (99)**, σχηματίζουν τη σύνθετη λέξη με ένα συνδετικό φωνήεν (-α-).Έτσι:

πέντε → πεντ**ά**πλευρο.
πενήντα → πενηντ**ά**φυλλο.
εβδομήντα → εβδομηντ**ά**χρονος

ΘΥΜΑΜΑΙ

Οι **σύνθετες λέξεις** που έχουν ως α΄ συνθετικό το **δι(σ)-**, δηλώνουν ότι β΄ συνθετικό τους υπάρχει **δύο φορές** (δίτροχο, διήμερο), ενώ όσες έχουν ως α΄ συνθετικό το **δυσ-,** δηλώνουν ότι υπάρχει κάποια **δυσκολία** ή το αποτέλεσμα είναι **αρνητικό, κακό** (δυστυχία, δυσεύρετος).

Το τελικό -ν

Το -ν στο τέλος ορισμένων λέξεων, κάποτε **διατηρείται** και κάποτε **χάνεται.**

Οι **περιπτώσεις** που **χάνεται** το τελικό -ν:
- το άρθρο την.
- η προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου αυτήν, την.
- τα μόρια δεν και μην.

Αυτές οι λέξεις διατηρούν το τελικό -ν, εάν η λέξη που ακολουθεί ξεκινά:

α) από φωνήεν.
π.χ. την αγάπη. // π.χ. δεν αγχώνομαι. // π.χ. μην απομακρύνεσαι.

β) από τα σύμφωνα: κ, π, τ, μπ, ντ, γκ, τς, ντ, τζ, ψ, ξ.
π.χ. την μπαταρία. // π.χ. δεν ντρέπομαι. // π.χ. μην τρέχεις.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

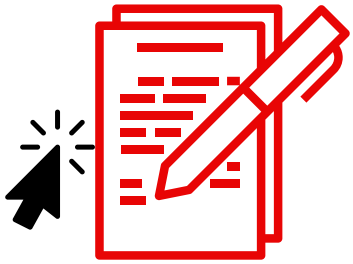
Αυτή η φράση μπορεί να σε βοηθήσει να θυμάσαι τα γραμματάκια:
«ΚαΠεΤάν ΜΠαΝΤοΓΚα ΨάΞε ΤΣάΝΤα ΤΖιν».

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι **περιπτώσεις** που **διατηρείται** το τελικό -ν:

- το άρθρο **των**.
  π.χ. των γραμμάτων. // π.χ. των θαλασσών.
- η προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου **αυτόν**, **τον**.
  π.χ. τον φοβάμαι. // π.χ. κοίταξε αυτόν.
- η αιτιατική ενικού του άρθρου αρσενικού γένους.
  π.χ. τον φακό. // π.χ. τον νιπτήρα.
- το **σαν**.
  π.χ. σαν δελφίνι. // π.χ. σαν χιόνι.

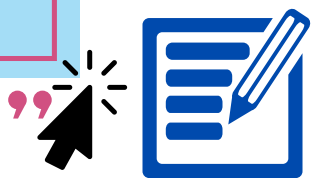

7

7

Τα πάθη των φωνηέντων

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Μερικές φορές, για να **ακούγονται οι λέξεις καλύτερα**, βγάζουμε κάποια γράμματα από την αρχή ή το τέλος τους. Στον **γραπτό λόγο**, για να δηλώσουμε ότι **ένα γράμμα λείπει** χρησιμοποιούμε την **απόστροφο**.

π.χ. Σε ευχαριστώ. → Σ’ ευχαριστώ. // π.χ. Μου είπε. → Μου ‘πε.

Όταν μια λέξη τελειώνει με **φωνήεν** και ακολουθεί λέξη που ξεκινά με φωνήεν:

- εάν βγάλουμε το **τελευταίο φωνήεν** της πρώτης λέξης, έχουμε **έκθλιψη.**
  π.χ. Σε αγαπώ. → Σ’ αγαπώ.

- εάν βγάλουμε το **αρχικό φωνήεν** της δεύτερης λέξης, έχουμε **αφαίρεση.**
  π.χ. Το έχασα. → Το ‘χασα.

Όταν μια λέξη τελειώνει με **φωνήεν** και ακολουθεί λέξη που ξεκινά με **σύμφωνο,** βγάζουμε το **τελικό φωνήεν** της πρώτης λέξης και έχουμε **αποκοπή**.

π.χ. Φέρε το. → Φερ’ το.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Ο σύνδεσμος και, όταν παθαίνει έκθλιψη, γράφεται κι.

π.χ. και αυτό. → κι αυτό.

- Το επίρρημα μέσα,

▪ όταν παθαίνει έκθλιψη, γράφεται μέσ’.

π.χ. μέσα από → μέσ’ από.

▪ όταν παθαίνει αποκοπή, γράφεται μες.

π.χ. μέσα στη θάλασσα. → μες στη θάλασσα.

Η σύνδεση των προτάσεων: Το ασύνδετο σχήμα

Στον **λόγο** μας, προφορικό και γραπτό, χρησιμοποιούμε **λέξεις με τις οποίες συνδέουμε προτάσεις ή άλλες λέξεις μεταξύ τους. Έτσι, η έκφρασή μας γίνεται καλύτερη**, τα λόγια μας αποκτούν περισσότερο **ενδιαφέρον** και **νόημα**. Δηλαδή, γίνονται πιο **κατανοητά**.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι λέξεις αυτές λέγονται **σύνδεσμοι** και διακρίνονται σε **δύο μεγάλες κατηγορίες**:

✓ **παρατακτικοί** (ανάμεσα σε όμοιες προτάσεις και λέξεις).

π.χ. Ο Γιώργος **και** ο Γιάννης είναι φίλοι.
π.χ. Η Κατερίνα πήγε διακοπές **και** έκανε νέους φίλους.

✓ **υποτακτικοί** (ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις).

π.χ. Η Νίκη ξύπνησε, **πριν** χτυπήσει το ξυπνητήρι.
π.χ. Θα πάρω ομπρέλα μαζί μου, **γιατί** έξω βρέχει.

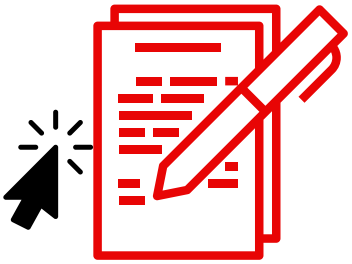
Το ασύνδετο σχήμα

✓ Ένας ακόμα τρόπος να συνδέουμε προτάσεις και λέξεις μεταξύ τους, χωρίς να χρησιμοποιούμε συνδέσμους, είναι το ασύνδετο σχήμα.

✓ Το ασύνδετο σχήμα μάς βοηθά να δώσουμε πολλές πληροφορίες μαζί, γρήγορα και με απλό τρόπο.

✓ Στο ασύνδετο σχήμα, χρησιμοποιούμε το κόμμα (,) ανάμεσα στις προτάσεις ή τις λέξεις.

π.χ. Η γιαγιά αγόρασε από τη λαϊκή μπανάνες, μήλα, πορτοκάλια, λάχανο, καρότα.
π.χ. Σήμερα το πρωί ξύπνησα, έπλυνα το πρόσωπό μου, έφαγα πρωινό, ντύθηκα, πήγα στο σχολείο.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι αντωνυμίες: Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι **αντωνυμίες** είναι τα κλιτά μέρη του λόγου που χρησιμοποιούμαι **αντί των ονομάτων.**

π.χ. Ο **Γιώργος** αγόρασε μία νέα μπλούζα. → **Αυτός** αγόρασε μία νέα μπλούζα.
π.χ. Η Μαρία έφαγε **το σάντουιτς**. → Η Μαρία **το** έφαγε

Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες

Όταν θέλουμε να δηλώσουμε ότι το ίδιο πρόσωπο που κάνει κάτι (ενεργεί) είναι το ίδιο που δέχεται την ενέργεια, χρησιμοποιούμε τις αυτοπαθείς αντωνυμίες.

Ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο αναφερόμαστε, επιλέγουμε τον αντίστοιχο τύπο που ταιριάζει:

- **α΄ πρόσωπο: ο εαυτός μου, ο εαυτός μας// οι εαυτοί μας.**
- **β΄ πρόσωπο: ο εαυτός σου, ο εαυτός σας// οι εαυτοί σας.**
- **γ΄ πρόσωπο: ο εαυτός του/της, ο εαυτός τους// οι εαυτοί τους.**

Κάποιες φορές, αντί για την αυτοπαθή αντωνυμία, χρησιμοποιούμε τον κατάλληλο τύπο του ρήματος στην παθητική φωνή, για να δηλώσουμε την αυτοπάθεια.

π.χ. πλένω τον εαυτό μου → πλένομαι.

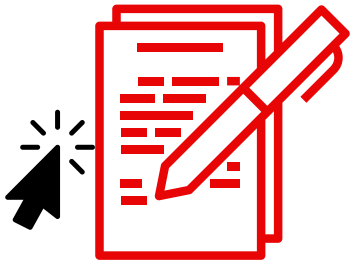
Κλίση αυτοπαθών αντωνυμιών:

Ενικός αριθμός

	α΄ πρόσωπο	**β΄ πρόσωπο**	**γ΄ πρόσωπο**
Ονομαστική	ο εαυτός μου	ο εαυτός σου	ο εαυτός του/της
Γενική	του εαυτού μου	του εαυτού σου	του εαυτού του/της
Αιτιατική	τον εαυτό μου	τον εαυτό σου	τον εαυτό του/της

Πληθυντικός αριθμός

Ονομαστική	ο εαυτός μας	ο εαυτός σας	ο εαυτός τους
Γενική	του εαυτού μας/ των εαυτών μας	του εαυτού σας/ των εαυτών σας	του εαυτού τους/ των εαυτών τους
Αιτιατική	τον εαυτό μας/ τους εαυτούς μας	τον εαυτό σας/ τους εαυτούς σας	τον εαυτό τους/ τους εαυτούς τους

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι οικογένειες λέξεων

Οι **οικογένειες λέξεων** φτιάχνονται από λέξεις **παράγωγες** και **σύνθετες** που προέρχονται από την **ίδια λέξη.** Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **συγγενικές λέξεις**.

Παράδειγμα

Οικογένεια Λέξεων
η ελιά & το λάδι

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράγωγες λέξεις	Σύνθετες λέξεις
έλαιο λαδερός ελαιώνας ελίτσα λαδάκι λαδώνω λαδωτήρι	λαδομπογιά ελαιοχρωματιστής ελαιοτριβείο ελαιογραφία πετρέλαιο δαφνέλαιο αλάδωτος

Τα κύρια ονόματα

Κύρια ονόματα είναι **ουσιαστικά** που αναφέρονται σε ένα **συγκεκριμένο** πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

Τα κύρια ονόματα γράφονται πάντα με **κεφαλαίο** γράμμα.

Στα κύρια ονόματα περιλαμβάνονται:

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- τα ονόματα **προσώπων**. π.χ. Νίκη, Ξενοφών, Γρηγορίου, Βενιζέλου.
- τα ονόματα **χωρών**. π.χ. Ελλάδα, Ιταλία, Μεγάλη Βρετανία, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.
- τα **εθνικά ονόματα.** π.χ. Έλληνας, Αθηναίος, Μανιάτης, Κρητικός.
- τα ονόματα **περιοχών**, **νομών** και **περιφερειών**. π.χ. Μάνη, Αττική, Μακεδονία, Έβρος.
- τα ονόματα **πόλεων, κωμοπόλεων, χωριών, νησιών και δρόμων**. π.χ. Αθήνα, Αμφιλοχία, Καρδαμύλη, Κέρκυρα, Λεωφόρος Ποσειδώνος.
- τα ονόματα **θαλασσών, ποταμών, βουνών, λιμνών**. π.χ. Αιγαίο, Πηνειός, Πάρνηθα, Τριχωνίδα.
- τα ονόματα **μηνών** και **ημερών**. π.χ. Σεπτέμβριος, Ιούνιος, Παρασκευή, Δευτέρα.
- τα ονόματα **εορτών** και **αγίων.** π.χ. Χριστούγεννα, Πάσχα, Παναγία, Χριστός, Μεγαλόχαρη.
- οι **τιμητικοί τίτλοι**. π.χ. Μεγαλειότατος, Πατριάρχης, Υποστράτηγος.
- οι **τίτλοι** και τα **ονόματα έργων ή μνημείων**. π.χ. Παρθενώνας, Αγία Σοφία, Γκουέρνικα, Φρουτοπία, Η Αλίκη Στη Χώρα Των Θαυμάτων.

- Οι εποχές **δεν ανήκουν** στα κύρια ονόματα.
  (άνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο, χειμώνας)

- Τα περισσότερα κύρια ονόματα δεν έχουν πληθυντικό αριθμό.
  (π.χ. ο Έλληνας → οι Έλληνας, αλλά: η Ελλάδα → οι ~~Ελλάδες~~)

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Παραγωγή λέξεων: Τα περιεκτικά

Παραγωγή λέξεων έχουμε, όταν από μία λέξη φτιάχνουμε μια **νέα λέξη** προσθέτοντας μια **παραγωγική κατάληξη**.

Η **νέα λέξη** ονομάζεται **παράγωγο**, ενώ η **αρχική λέξη** από την οποία φτιάχτηκε πρωτότυπη.

Τα **περιεκτικά** είναι τα **παράγωγα** ουσιαστικά που δηλώνουν **το μέρος** όπου υπάρχουν πολλά όμοια πρόσωπα, ζώα ή πράγματα. Τα περιεκτικά ουσιαστικά έχουν την κατάληξη **–(ι)ώνας**.

π.χ. περιστέρι → περιστερώνας. // π.χ. αμπέλι → αμπελώνας.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Με **-ω-** γράφονται τα περισσότερα **αρσενικά ουσιαστικά** που έχουν κατάληξη **–ώνας**, ακόμα και αν δεν είναι περιεκτικά.

π.χ. παγετώνας. // π.χ. αγκώνας.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Μακεδόνας, Στρυμόνας, κανόνας και κηδεμόνας γράφονται με **-ο-**.

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Αόριστος παθητικής φωνής

Παράδειγμα Κλίσης

Παθητική Φωνή

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	γράφτηκα/ γράφηκα	(να) γραφτώ/ γραφώ	-
εσύ	γράφτηκες/ γράφηκες	(να) γραφτείς/ γραφείς	γράψου
αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφτηκε/ γράφηκε	(να) γραφτεί/ γραφεί	-

Πληθυντικός Αριθμός

εμείς	γραφτήκαμε/ γραφήκαμε	(να) γραφτούμε/ γραφούμε	-
εσείς	γραφτήκατε/ γραφήκατε	(να) γραφτείτε/ γραφείτε	γραφτείτε/ γραφείτε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφτηκαν/ γράφηκαν	(να) γραφτούν/ γραφούν	-

Παραγωγή λέξεων: Τα υποκοριστικά

Παραγωγή λέξεων έχουμε, όταν από μία λέξη φτιάχνουμε μια **νέα λέξη** προσθέτοντας μια **παραγωγική κατάληξη**. Η **νέα λέξη** ονομάζεται **παράγωγο**, ενώ η **αρχική λέξη** από την οποία φτιάχτηκε πρωτότυπη.

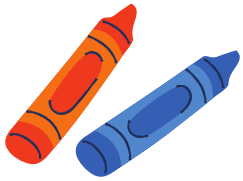
Τα **υποκοριστικά** είναι τα **παράγωγα** ουσιαστικά που δηλώνουν **κάτι μικρότερο** από αυτό που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη.

π.χ. παιδί → παιδάκι. // π.χ. πόρτα → πορτούλα.

Τα **υποκοριστικά** μπορεί να χρησιμοποιούνται είτε **κυριολεκτικά** είτε **περιπαικτικά** ή **χαϊδευτικά**.

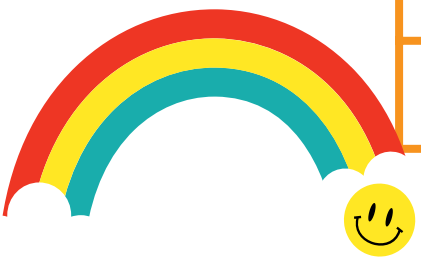
π.χ. Οι γονείς αγαπούν και προσέχουν τα παιδάκια τους. (κυριολεκτικό)
π.χ. Μην κάνεις σαν παιδάκι! (περιπαικτικό)

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις είναι:

άκος	π.χ. μπαμπάκος
-άκι	π.χ. μωράκι.
ίτσα	π.χ. βουλίτσα.
-άκης	π.χ. Παναγιωτάκης
-ούλης	π.χ. γατούλης
-ούλι	π.χ. παγωτούλι.
-ούλα	π.χ. αδερφούλα.
-ούδι	π.χ. κοριτσούδι
-ίσκος	π.χ. νεανίσκος.
-ύλλιο	π.χ. αλσύλλιο.
-όπουλο	π.χ. βλαχόπουλο.
-άριο	π.χ. βιβλιάριο.

Τα ουσιαστικά: Θηλυκά ουσιαστικά σε -η

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράδειγμα Κλίσης

Ενικός Αριθμός

Ονομαστική	η πηγή	η πόλη
Γενική	της πηγής	της πόλης
Αιτιατική	την πηγή	την πόλη
Κλητική	- πηγή	- πόλη

Πληθυντικός Αριθμός

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ονομαστική	οι πηγές	οι πόλεις
Γενική	των πηγών	των πόλεων
Αιτιατική	τις πηγές	τις πόλεις
Κλητική	- πηγές	- πόλεις

Το επιχείρημα

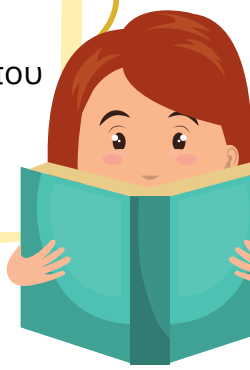
Επιχείρημα είναι μια πρόταση που χρησιμοποιούμε, για **να στηρίξουμε την άποψή μας** και να **πείσουμε** κάποιον.

Η **δομή** που ακολουθούμε είναι η εξής:

1. Εκφράζουμε την άποψή μας χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα ρήματα (π.χ. πιστεύω, θεωρώ, νομίζω κ.α.) ή φράσεις (π.χ. κατά τη γνώμη μου, άποψή μου είναι ότι κ.α.).

2. Αιτιολογούμε την άποψη μας με λέξεις όπως: επειδή, καθώς, διότι, γιατί, αφού.

3. Καταλήγουμε σε ένα συμπέρασμα χρησιμοποιώντας λέξεις και φράσεις που δηλώνουν αποτέλεσμα (π.χ. επομένως, άρα, για τον λόγο αυτό κ.α.).

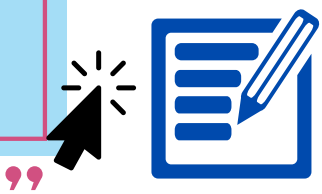
π.χ. Θεωρώ ότι αυτό το καλοκαίρι θα είναι πολύ ζεστό, γιατί έχουμε βαρύ χειμώνα. Για τον λόγο αυτό, θα πάω διακοπές σε κάποιο ορεινό χωριό.

π.χ. Δεν μου αρέσει να ταξιδεύω με αεροπλάνο, διότι φοβάμαι τα ύψη. Επομένως, χρησιμοποιώ άλλα μέσα μετακίνησης.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η παράγραφος

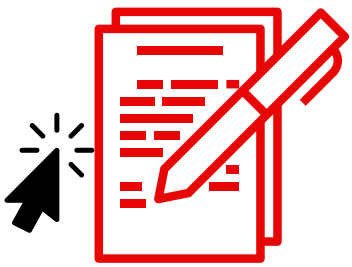

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- **Παράγραφος** είναι ένα **σύνολο προτάσεων** που όλες μαζί έχουν ένα **ολοκληρωμένο** και **ενιαίο νόημα.**
- **Αλλάζουμε παράγραφο** κάθε φορά που ολοκληρώνεται το νόημα, δηλαδή γράφουμε για κάτι **διαφορετικό ή καινούριο**.
- Στην **αρχή** της παραγράφου αφήνουμε ένα **μικρό κενό**, πριν ξεκινήσουμε. Στο τετράδιό μας, χρησιμοποιούμε το δαχτυλάκι μας για να μετρήσουμε αυτό το κενό.
- Κάθε παράγραφος ξεκινά με **κεφαλαίο** γράμμα.
- Το σύμβολο της παραγράφου είναι: §.

ONLINE TEST

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

9

9

Οι χρόνοι του ρήματος: Ο παρακείμενος

✓ Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι), στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

✓ Ο **παρακείμενος** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία **πράξη** έγινε στο **παρελθόν** και τα **αποτελέσματά** της είναι φανερά στο **παρόν.** Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή)**.

✓ Για να σχηματίσουμε τον παρακείμενο χρησιμοποιούμε το **βοηθητικό ρήμα «έχω»** στον ενεστώτα.

✓ Ο **παρακείμενος** είναι **παροντικός χρόνος**.

Παράδειγμα Κλίσης

Οριστική Έγκλιση

Ενικός Αριθμός

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Ενεργητική Φωνή	**Παθητική Φωνή**
εγώ	έχω γράψει	έχω γραφτεί/ γραφεί
εσύ	έχεις γράψει	έχεις γραφτεί/ γραφεί
αυτός/ αυτή/ αυτό	έχει γράψει	έχει γραφτεί/ γραφεί

Πληθυντικός Αριθμός

	Ενεργητική Φωνή	Παθητική Φωνή
εμείς	έχουμε γράψει	έχουμε γραφτεί/ γραφεί
εσείς	έχετε γράψει	έχετε γραφτεί/ γραφεί
αυτοί/ αυτές/ αυτά	έχουν γράψει	έχουν γραφτεί/ γραφεί

π.χ. Έχω διαβάσει πολύ καλά για το σημερινό τεστ.

π.χ. Τον τελευταίο καιρό, έχω ζωγραφίσει πολλούς πίνακες.

Το επίρρημα: Τα χρονικά επιρρήματα

Επίρρημα είναι η λέξη που συμπληρώνει την έννοια του ρήματος. Τα επιρρήματα φανερώνουν:

- **ποσό.** (απαντά στην ερώτηση: πόσο;)
  π.χ. Πέρασα πολύ καλά σήμερα. (πόσο;) Πολύ.
- **τρόπο.** (απαντά στην ερώτηση: πώς;)
  π.χ. Έτρεξε γρήγορα για να κερδίσει τον αγώνα. (πώς) Γρήγορα.
- **τόπο.** (απαντά στην ερώτηση: πού;)
  π.χ. Ανέβηκα ψηλά για να δω τη θέα. (πού) Ψηλά.
- **χρόνο.** (απαντά στην ερώτηση: πότε;)
  π.χ. Η Μαρία δεν ήρθε σήμερα στο μάθημα. (πότε) Σήμερα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Τα χρονικά επιρρήματα

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα **χρονικά επιρρήματα** δηλώνουν τον **χρόνο** που έγινε μια πράξη και απαντούν στο ερώτημα **«πότε;»**.

Τα πιο συνηθισμένα χρονικά επιρρήματα είναι:
χτες, αύριο, πέρσι, φέτος, τώρα, πριν, αρχικά, μετά, κατόπιν, ύστερα, κάποτε, σπάνια, ποτέ κ.α.

Ευθύς και πλάγιος λόγος

Ο **ευθύς λόγος** χρησιμοποιείται, όταν μεταφέρουμε τα **λόγια κάποιου τρίτου άμεσα**, ακριβώς όπως τα ακούσαμε από τον ίδιο.

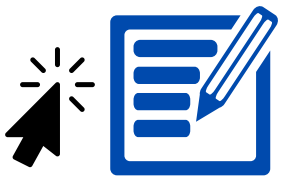
✓ Πολλές φορές, οι φράσεις μπαίνουν μέσα σε **εισαγωγικά**. Ανάλογα τον τρόπο που θα επιλέξουμε, πριν από τη φράση που βρίσκεται σε ευθύ λόγο, βάζουμε διπλή τελεία (:) ή, μετά από αυτή, βάζουμε κόμμα (,).

π.χ. Ο Γιάννης ρώτησε: «Μπαμπά, θα έρθεις να με πάρεις από το σχολείο;».
π.χ. «Μπαμπά, θα έρθεις να με πάρεις από το σχολείο;», ρώτησε ο Γιάννης.

✓ Ο **διάλογος** είναι ευθύς λόγος.

π.χ.
- Θα έρθεις να με πάρεις από το σχολείο;
- Τι ώρα σχολάς;
- 13:30.
- Εντάξει! Θα σε περιμένω στην είσοδο.

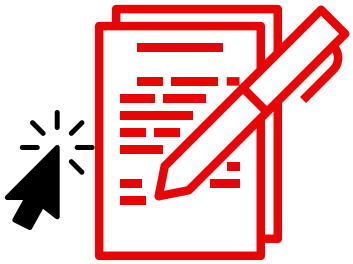
π.χ.
Κατερίνα: Μπορείς να με περιμένεις για να φύγουμε μαζί στο σχόλασμα;
Μιχάλης: Μην αργήσεις! Θα σε περιμένω στην είσοδο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ο **πλάγιος λόγος** χρησιμοποιείται, όταν μεταφέρουμε τα **λόγια κάποιου τρίτου έμμεσα**, όχι ακριβώς όπως τα ακούσαμε από τον ίδιο.

π.χ. Ο Γιάννης ρώτησε τον πατέρα του αν θα τον πάρει από το σχολείο.
π.χ. Η Κατερίνα ζήτησε από τον Μιχάλη να την περιμένει να φύγουν μαζί στο σχόλασμα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετατροπή από ευθύ λόγο σε πλάγιο:

1. αφαιρούμε τα εισαγωγικά ή τις παύλες.

2. χρησιμοποιούμε ρήματα, όπως: ρώτησε, ζήτησε, ανέφερε, είπε κ.α.

3. αλλάζουμε το πρόσωπο, ώστε να βγάζει σωστό νόημα η πρότασή μας.

4. ενώνουμε τις προτάσεις με τους κατάλληλους συνδέσμους.

π.χ. «Αύριο θα πάμε εκδρομή», ανακοίνωσε ο διευθυντής στους μαθητές.

→Ο διευθυντής ανακοίνωσε στους μαθητές ότι αύριο θα πάνε εκδρομή.

Οι χρόνοι του ρήματος: Ο υπερσυντέλικος

✓ Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι), στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

✓ Ο **υπερσυντέλικος** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία **πράξη** έγινε στο **παρελθόν** και **ολοκληρώθηκε** τότε. Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή)**.

✓ Για να σχηματίσουμε τον υπερσυντέλικο χρησιμοποιούμε το **βοηθητικό ρήμα «έχω»** στον παρατατικό.

✓ Ο **υπερσυντέλικος** είναι **παρελθοντικός χρόνος**.

Παράδειγμα Κλίσης

Οριστική Έγκλιση

Ενικός Αριθμός

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Ενεργητική Φωνή	Παθητική Φωνή
εγώ	είχα γράψει	είχα γραφτεί/ γραφεί
εσύ	είχες γράψει	είχες γραφτεί/ γραφεί
αυτός/ αυτή/ αυτό	είχε γράψει	είχε γραφτεί/ γραφεί

Πληθυντικός Αριθμός

	Ενεργητική Φωνή	Παθητική Φωνή
εμείς	είχαμε γράψει	είχαμε γραφτεί/ γραφεί
εσείς	είχατε γράψει	είχατε γραφτεί/ γραφεί
αυτοί/ αυτές/ αυτά	είχαν γράψει	είχαν γραφτεί/ γραφεί

π.χ. Είχα διαβάσει πολύ καλά για το τεστ.

π.χ. Πέρσι, είχαμε γραφτεί στην ομάδα βόλεϊ του δήμου.

Οι αντωνυμίες:
Οι ερωτηματικές αντωνυμίες

Οι **αντωνυμίες** είναι τα κλιτά μέρη του λόγου που χρησιμοποιούμαι αντί των **ονομάτων.**

π.χ. Ο **Γιώργος** αγόρασε μία νέα μπλούζα. → **Αυτός** αγόρασε μία νέα μπλούζα.
π.χ. Η Μαρία έφαγε **το σάντουιτς.** → Η Μαρία **το** έφαγε.

Οι ερωτηματικές αντωνυμίες

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Όταν θέλουμε **να ρωτήσουμε** μια πληροφορία, χρησιμοποιούμε τις **ερωτηματικές αντωνυμίες.**

Ανάλογα με το πρόσωπο ή το πράγμα στο οποίο αναφερόμαστε ή με την πληροφορία που θέλουμε να μάθουμε, επιλέγουμε τον αντίστοιχο τύπο που ταιριάζει:

• τι.
π.χ. Τι καιρό θα κάνει αύριο;
π.χ. Τι αγόρασες από το μανάβικο;

• ποιος/ ποια/ ποιο.
π.χ. Ποια ταινία θα δούμε απόψε;
π.χ. Ποιοι μαθητές θα έρθουν στην εκδρομή;

• πόσος/ πόση/ πόσο.
π.χ. Πόσο κοστίζει αυτή η μπλούζα;
π.χ. Πόσες μέρες θα πας διακοπές;

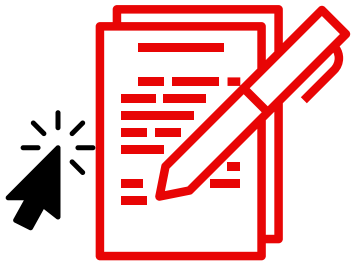
Κάποιες φορές, αντί της γενικής πτώσης της ερωτηματικής αντωνυμίας «ποιος/ποια/ποιο», χρησιμοποιούμε τη λέξη «τίνος».

π.χ. Τίνος είναι αυτό το αυτοκίνητο;

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Όταν **ρωτάμε**, χρησιμοποιούμε την ερωτηματική αντωνυμία **ποιο** και, όταν **συγκρίνουμε**, χρησιμοποιούμε το επίρρημα **πιο**.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κλίση ερωτηματικών αντωνυμιών:

ποιος – ποια – ποιο

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ποιος	ποια	ποιο
Γενική	ποιου/ ποιανού	ποιας/ ποιανής	ποιου/ ποιανού
Αιτιατική	ποιο(ν)	ποια(ν)	ποιο

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ποιοι	ποιες	ποια
Γενική	ποιων/ ποιανών	ποιων/ ποιανών	ποιων/ ποιανών
Αιτιατική	ποιοι	ποιες	ποια

πόσος – πόση – πόσο

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	πόσος	πόση	πόσο
Γενική	πόσου	πόσης	πόσου
Αιτιατική	πόσο	πόση	πόσο

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	πόσοι	πόσες	πόσα
Γενική	πόσων	πόσων	πόσων
Αιτιατική	πόσους	πόσες	πόσα

Ο συλλαβισμός

Οι λέξεις χωρίζονται σε **φωνούλες** που λέγονται **συλλαβές**. Όταν **χωρίζουμε** τις λέξεις σε συλλαβές, κάνουμε **συλλαβισμό**.

Ανάλογα με τον **αριθμό συλλαβών** που έχει μια **λέξη**, ονομάζεται:

- ✓ **μονοσύλλαβη.** (μια συλλαβή) π.χ. χθες.
- ✓ **δισύλλαβη.** (δυο συλλαβές) π.χ. δρόμος.
- ✓ **τρισύλλαβη.** (τρεις συλλαβές) π.χ. άνθρωπος.
- ✓ **πολυσύλλαβη.** (περισσότερες από τρεις συλλαβές) π.χ. παράθυρο.

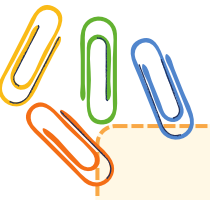
ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Κάθε συλλαβή από τις **τρεις τελευταίες συλλαβές** μιας λέξης έχει τη δική της **ονομασία**. Ξεκινώντας από το τέλος της λέξης έχουμε:

1. τη **λήγουσα**.
2. την **παραλήγουσα**.
3. την **προπαραλήγουσα**.

Παράδειγμα

	προπαραλήγουσα	παραλήγουσα	λήγουσα
πα	ρά	θυ	ρο

ONLINE TEST

Κανόνες συλλαβισμού:

•Το **σύμφωνο** που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν.

π.χ. έ-λα. // π.χ. θή-κη.

•Τα **δίψηφα** φωνήεντα, οι δίφθογγοι και οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ** δεν χωρίζονται.

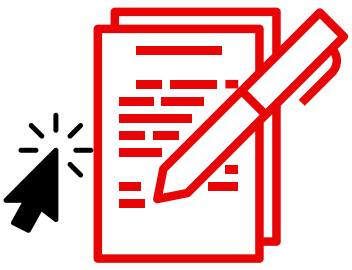
π.χ. αί-θου-σα. // π.χ. κο-ρόι-δο. // π.χ. ευ-κο-λί-α.

•Όταν υπάρχουν σε μια λέξη **δύο ή παραπάνω σύμφωνα**, συλλαβίζονται όλα μαζί με το δεύτερο φωνήεν μόνο εάν αρχίζει ελληνική λέξη με τουλάχιστον τα δύο πρώτα από αυτά. Διαφορετικά, χωρίζονται.

π.χ. α-στρα-πή. (στρ → στροφή) // π.χ. τσού- χτρα. (χτ → χτυπάω) // π.χ. ελ-πί-δα.

•Τα **όμοια σύμφωνα** πάντα χωρίζονται.

π.χ. γράμ-μα. // π.χ. θά-λασ-σα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

10

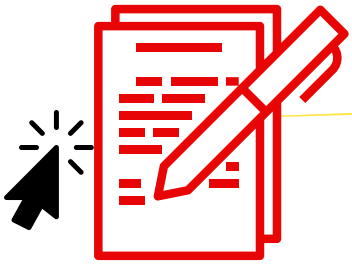
10

Τα σχήματα λόγου: Η κυριολεξία – Η μεταφορά

Κυριολεξία έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις** με την **πραγματική** τους (κυριολεκτική) **σημασία**.

π.χ. Έβαλα ένα κόκκινο φόρεμα.
π.χ. Η μαμά έβαλε την κατσαρόλα πάνω στην κουζίνα.

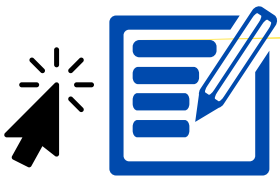

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις με σημασία διαφορετική από την πραγματική**. Δηλαδή, δανειζόμαστε την έννοια που έχουν για κάτι που δεν υπάρχει ή δεν μπορεί να συμβεί στην πραγματικότητα.

π.χ. Ο Γιάννης δεν το έβαλε κάτω μετά το ατύχημα στην μπάλα.
π.χ. Δεν το έβαζε ο νους μου ότι το χιόνι θα σκέπαζε τα πάντα στην πόλη.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι αντωνυμίες: Οι αόριστες αντωνυμίες

Οι **αντωνυμίες** είναι τα κλιτά μέρη του λόγου που χρησιμοποιούμαι αντί των **ονομάτων.**

π.χ. Ο **Γιώργος** αγόρασε μία νέα μπλούζα. → **Αυτός** αγόρασε μία νέα μπλούζα.
π.χ. Η Μαρία έφαγε **το σάντουιτς.** → Η Μαρία **το** έφαγε.

Οι αόριστες αντωνυμίες

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Όταν θέλουμε να αναφερθούμε σε ένα πρόσωπο, ένα ζώο ή ένα πράγμα χωρίς να το ονομάσουμε, χρησιμοποιούμε τις αόριστες αντωνυμίες.

Ανάλογα με το πρόσωπο στο οποίο αναφερόμαστε, επιλέγουμε τον αντίστοιχο τύπο που ταιριάζει:

✓ ένας, μια, ένα (κλίνεται μόνο στον ενικό αριθμό και είναι ίδια με το αριθμητικό και με το αόριστο άρθρο).

✓ κανένας (κανείς), καμιά (καμία), κανένα (κλίνεται μόνο στον ενικό αριθμό).

✓ καθένας, καθεμιά (καθεμία), καθένα (κλίνεται μόνο στον ενικό αριθμό).

✓ μερικοί, μερικές, μερικά (κλίνεται μόνο στον πληθυντικό αριθμό).

✓ κάποιος, κάποια, κάποιο -κάμποσος, κάμποση, κάμποσο -άλλος, άλλη, άλλο.

✓ κάτι, κατιτί, καθετί ,τίποτε (τίποτα), ο, η, το δείνα, ο, η, το τάδε (δεν κλίνονται).

✓ κάθε (δεν κλίνεται και συνηθίζεται να χρησιμοποιείται σαν επίθετο).

Παράδειγμα κλίσης αόριστης αντωνυμίας

κάποιος – κάποια – κάποιο

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	κάποιος	κάποια	κάποιο
Γενική	κάποιου	κάποιας	κάποιου
Αιτιατική	κάποιο(ν)	κάποια(ν)	κάποιο

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομαστική	κάποιοι	κάποιες	κάποια
Γενική	κάποιων	κάποιων	κάποιων
Αιτιατική	κάποιοι	κάποιες	κάποια

Η μετοχή: μετοχές ενεργητικής φωνής

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η μετοχή ενεργητική φωνής:

- φανερώνει τον **τρόπο** που συμβαίνει κάτι. Δηλαδή, την ενέργεια του ρήματος.
  π.χ. Έφυγε τρέχοντας. (πώς έφυγε; Τρέχοντας)
  π.χ. Κοιμήθηκε ακούγοντας μουσική. (πώς κοιμήθηκε; Ακούγοντας μουσική)
- είναι άκλιτη.
- έχει κατάληξη **-οντας,** όταν **δεν τονίζεται.**
  π.χ. παίζοντας. // π.χ. γράφοντας. // π.χ. βάφοντας.
- έχει κατάληξη **-ώντας**, όταν **τονίζεται**.
  π.χ. πετώντας. // π.χ. γελώντας. // π.χ. κολυμπώντας.

Πώς εκφράζω τον τρόπο

Στα **Νέα Ελληνικά,** υπάρχουν και άλλοι τρόποι να εκφράσουμε τον **τρόπο**.

Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

✓ **τροπικά επιρρήματα** π.χ. κάπως, έτσι, μαζί, διαφορετικά, όμορφα, γρήγορα, κακώς κ.α.

✓ **εκφράσεις** που δηλώνουν τρόπο π.χ. έτσι κι έτσι, λίγο λίγο, αργά αργά κ.α.

✓ **προθετικά σύνολα** (λέξεις με προθέσεις).
π.χ. Του συμπεριφερόταν πάντα με αγάπη.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Προθέσεις είναι τα άκλιτα μέρη του λόγου που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί δηλώνουν τον τρόπο, τον τόπο, τον χρόνο, την αιτία, το ποσό κ.α.

Μερικές προθέσεις είναι:
με, σε, προς, από, παρά, αντί, χωρίς, ίσαμε.

Το επίθετο: Επίθετα σε -ος, -η, -ο

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**. Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Επίθετα σε -ος, -η, -ο

✓ Είναι η πιο συχνή κατηγορία επιθέτων στα νέα ελληνικά.

✓ Τα αρσενικά επίθετα σε -ος έχουν τις ίδιες καταλήξεις με τα αρσενικά ουσιαστικά σε -ος.

✓ Τα θηλυκά επίθετα σε -η έχουν τις ίδιες καταλήξεις με τα θηλυκά ουσιαστικά σε -η.

✓ Τα ουδέτερα επίθετα σε -ο έχουν τις ίδιες καταλήξεις με τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο.

✓ Οι μετοχές της παθητικής φωνής σε -ος, -η, -ο, κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.

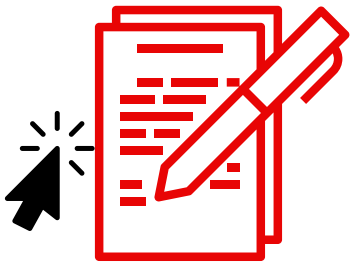
π.χ. γραμμένος, -η, -ο. // π.χ. παγωμένος, -η, -ο.

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο επίσημος	η επίσημη	το επίσημο
Γενική	του επίσημου	της επίσημης	του επίσημου
Αιτιατική	τον επίσημο	την επίσημη	το επίσημο
Κλητική	- επίσημε	- επίσημη	- επίσημο

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομαστική	οι επίσημοι	οι επίσημες	τα επίσημα
Γενική	των επίσημων	των επίσημων	των επίσημων
Αιτιατική	τους επίσημους	τις επίσημες	τα επίσημα
Κλητική	- επίσημοι	- επίσημες	- επίσημα

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι χρονικές προτάσεις

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.
π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείου, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

Οι χρονικές προτάσεις

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν **πότε** έγινε κάτι – δηλαδή τον **χρόνο** – ονομάζονται χρονικές.

  π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, πριν ξεκινήσει το μάθημα.

- Οι **δευτερεύουσες χρονικές** προτάσεις και οι **κύριες** προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με **χρονικούς συνδέσμους**.

Οι χρονικοί σύνδεσμοι

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

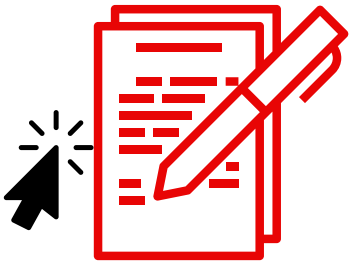
- Οι χρονικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους.**

- Μερικοί **χρονικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: όταν, πριν, μόλις, αφού, αφότου, ενώ, καθώς, σαν, προτού, όποτε, όσο που, ωσότου, ώσπου.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Η λέξη **«σαν»** χρησιμοποιείται τόσο στις **παρομοιώσεις** όσο και στις **χρονικές προτάσεις**.

Όμως στην **παρομοίωση** το **«σαν»** δείχνει την **ομοιότητα**, ενώ στις **χρονικές προτάσεις** δηλώνει τον **χρόνο**.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

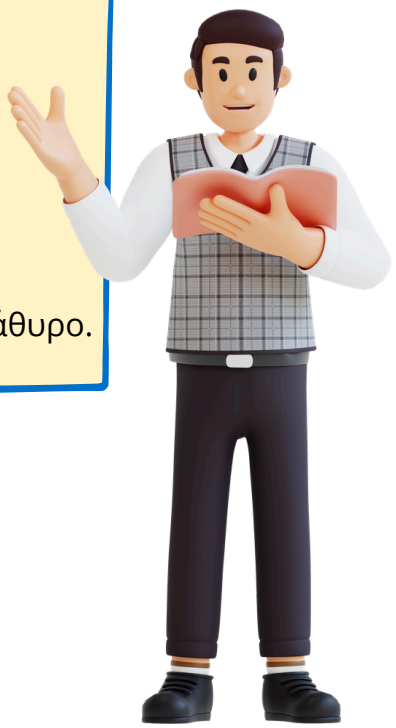

Ο συλλαβισμός

Οι λέξεις χωρίζονται σε **φωνούλες** που λέγονται **συλλαβές**. Όταν **χωρίζουμε** τις λέξεις σε συλλαβές, κάνουμε **συλλαβισμό**.

Ανάλογα με τον **αριθμό συλλαβών** που έχει μια **λέξη**, ονομάζεται:

- ✓ **μονοσύλλαβη.** (μια συλλαβή) π.χ. χθες.
- ✓ **δισύλλαβη.** (δυο συλλαβές) π.χ. δρόμος.
- ✓ **τρισύλλαβη.** (τρεις συλλαβές) π.χ. άνθρωπος.
- ✓ **πολυσύλλαβη.** (περισσότερες από τρεις συλλαβές) π.χ. παράθυρο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Κάθε συλλαβή από τις **τρεις τελευταίες συλλαβές** μιας λέξης έχει τη δική της **ονομασία**. Ξεκινώντας από το τέλος της λέξης έχουμε:

1. τη **λήγουσα**.
2. την **παραλήγουσα**.
3. την **προπαραλήγουσα**.

Παράδειγμα

	προπαραλήγουσα	παραλήγουσα	λήγουσα
πα	ρά	θυ	ρο

Κανόνες συλλαβισμού:

•Το **σύμφωνο** που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν.

π.χ. έ-λα. // π.χ. θή-κη.

•Τα **δίψηφα** φωνήεντα, οι δίφθογγοι και οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ** δεν χωρίζονται.

π.χ. αί-θου-σα. // π.χ. κο-ρόι-δο. // π.χ. ευ-κο-λί-α.

•Όταν υπάρχουν σε μια λέξη **δύο ή παραπάνω σύμφωνα**, συλλαβίζονται όλα μαζί με το δεύτερο φωνήεν μόνο εάν αρχίζει ελληνική λέξη με τουλάχιστον τα δύο πρώτα από αυτά. Διαφορετικά, χωρίζονται.

π.χ. α-στρα-πή. (στρ → στροφή) // π.χ. τσού- χτρα. (χτ → χτυπάω) // π.χ. ελ-πί-δα.

•Τα **όμοια σύμφωνα** πάντα χωρίζονται.

π.χ. γράμ-μα. // π.χ. θά-λασ-σα.

Οι σύνθετες λέξεις

Σύνθετες λέξεις είναι εκείνες που προέρχονται από την **ένωση δύο** ή **περισσότερων διαφορετικών λέξεων.**

π.χ. βιβλίο + θήκη = βιβλιοθήκη.
π.χ. α (στερητικό) + παρά + δεκτός = απαράδεκτος.

Οι **δύο ή παραπάνω λέξεις** που χρησιμοποιούμε για να φτιάξουμε τη νέα, ονομάζονται **συνθετικά**.

Επομένως, **μία σύνθετη λέξη** έχει τουλάχιστον **α' συνθετικό** και **β' συνθετικό**.

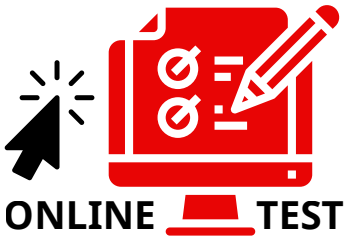
π.χ. α' συνθετικό: μαχαίρι.
β' συνθετικό: πιρούνι.
σύνθετη λέξη: μαχαιροπίρουνο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παρατηρούμε ότι στην παραπάνω λέξη το τελικό «-ι» από τη λέξη «μαχαίρι» μετατράπηκε σε «-ο-» (μαχαιρ-ο-πίρουνο). Το «-ο-» αυτό χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές για να κάνουμε την ένωση δύο λέξεων.

π.χ. μαξιλάρι + θήκη = μαξιλαρ-ο-θήκη.
π.χ. δρεπάνι + κατσαβίδι = δρεπαν-ο-κατσάβιδο.

Σύνθετες λέξεις με το αχώριστο μόριο α/αν

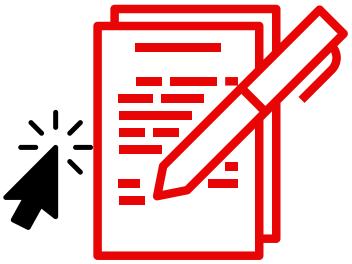
✓ Τα **αχώριστα μόρια** είναι μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες άκλιτες λέξεις που **δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνες τους** στον λόγο.

✓ Τα αχώριστα μόρια χρησιμοποιούνται ως **α΄ συνθετικό** σε **σύνθετες λέξεις**.

✓ Δίνουν στη **σύνθετη λέξη** την **αντίθετη** έννοια από αυτή που έχει η **πρωτότυπη.**

π.χ. φιλόξενος → αφιλόξενος. // π.χ. δυνατός → αδύνατος.

π.χ. ικανός → ανίκανος. // π.χ. ισχυρός → ανίσχυρος.

11

11

Το επιφώνημα

Επιφώνημα είναι το **άκλιτο μέρος του λόγου** που χρησιμοποιούμε για να εκδηλώσουμε κάποιο **συναίσθημα**:

θαυμασμό, ευχαρίστηση, απορία, πόνο, ειρωνεία. ευχή κ.α.

Συναίσθημα/ πράξη	Επιφώνημα
Αβεβαιότητα	χμ!
Απορία	α!, ο!, μπα!
Άρνηση	α μπα!
Ειρωνεία	ε!, ου!
Έπαινο	εύγε!, μπράβο!
Ευχή	είθε!, μακάρι!, άμποτε!
Θαυμασμό	α!, ποπό!, μπα! ω!
Κάλεσμα	ε!, ω!
Παρακίνηση	άιντε!, άμε!, μαρς!, αλτ!, στοπ!, σουτ!
Περίπαιγμα, αποδοκιμασία	αλίμονο!, πωπώ! ε!, ου!, αχαχούχα!
Πόνο, λύπη	αχ!, ω!, όχου!, άου!, οχ!, αλί!,
Στενοχώρια, αηδία	ε!, ου!, ουφ!, πουφ!, πα πα πα!

ΘΥΜΑΜΑΙ!

• Βάζω **θαυμαστικό (!)** μετά από κάθε επιφώνημα που χρησιμοποιώ.

• Αν έχω μια πρόταση με το επιφώνημα **«Μακάρι»**, μπορώ να βάλω το θαυμαστικό στο τέλος.

π.χ. Μακάρι αύριο να πάμε για μπάνιο!

• Κάποιες φορές μπορούμε να βάλουμε **ερωτηματικό (;) ή αποσιωπητικά (...)** μετά από ορισμένα επιφωνήματα.

π.χ. Σήμερα δεν θα βρέξει. Ε;

π.χ. Άιντε...

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Τα ουσιαστικά: Ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος

ΘΥΜΑΜΑΙ!

✓ Τα **ουδέτερα ουσιαστικά** σχηματίζουν τον **ίδιο τύπο** στην **ονομαστική, αιτιατική και κλητική**.

✓ Τα **προπαροξύτονα** κατεβάζουν τον τόνο στην **παραλήγουσα** στη **γενική ενικού** και στην **ονομαστική, αιτιατική και κλητική πληθυντικού.**

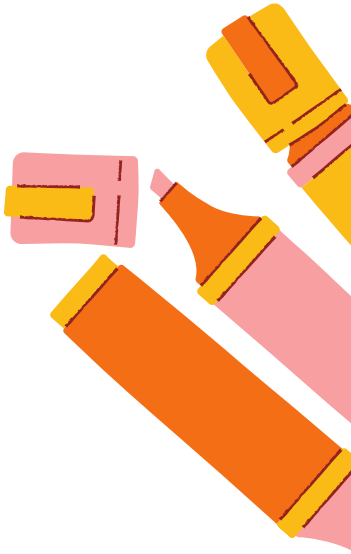
Παραδείγματα κλίσης:

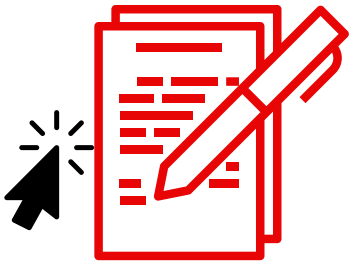
ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Ενικός Αριθμός	
Ονομαστική	το πάθος	το στέλεχος
Γενική	του πάθους	του στελέχους
Αιτιατική	το πάθος	το στέλεχος
Κλητική	- πάθος	- στέλεχος

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομαστική	τα πάθη	τα στελέχη
Γενική	των παθών	των στελεχών
Αιτιατική	τα πάθη	τα στελέχη
Κλητική	- πάθη	- στελέχη

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα σχήματα λόγου: Η κυριολεξία – Η μεταφορά

Κυριολεξία έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις** με την **πραγματική** τους (κυριολεκτική) **σημασία**.

π.χ. Έβαλα ένα κόκκινο φόρεμα.
π.χ. Η μαμά έβαλε την κατσαρόλα πάνω στην κουζίνα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις με σημασία διαφορετική από την πραγματική**. Δηλαδή, δανειζόμαστε την έννοια που έχουν για κάτι που δεν υπάρχει ή δεν μπορεί να συμβεί στην πραγματικότητα.

π.χ. Ο Γιάννης δεν το έβαλε κάτω μετά το ατύχημα στην μπάλα.
π.χ. Δεν το έβαζε ο νους μου ότι το χιόνι θα σκέπαζε τα πάντα στην πόλη.

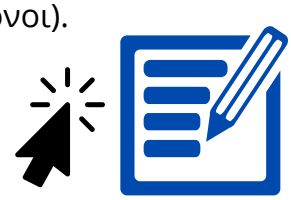
ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι χρόνοι του ρήματος: Ο αόριστος

Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι), στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

Ο αόριστος

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ο αόριστος είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη έγινε στο **παρελθόν** και **δεν είχε διάρκεια.** Δηλαδή, **στο εχθές** και **για μία φορά.** Στην **ενεργητική φωνή**, το χαρακτηριστικό σύμφωνο του αορίστου είναι το -σ- (π.χ. ζωγράφισα), ενώ στην **παθητική φωνή**, πιο συνηθισμένο είναι το -θ (π.χ. λύθηκα).

ΘΥΜΑΜΑΙ!

- Τα ρήματα που τελειώνουν σε -ωνω, έχουν αόριστο σε -ωσα.
  π.χ. παγώνω → πάγωσα.
- Τα ρήματα που τελειώνουν σε -ιζω, έχουν αόριστο σε -ισα.
  π.χ. φροντίζω → φρόντισα.
- Τα ρήματα που τονίζονται στο -ώ, έχουν αόριστο σε -ησα.
  π.χ. τραγουδώ → τραγούδησα.

Παράδειγμα Κλίσης

Ενεργητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	έγραψα	να γράψω	-
εσύ	έγραψες	να γράψεις	γράψε
αυτός/ αυτή/ αυτό	έγραψε	να γράψει	-

Πληθυντικός Αριθμός

εμείς	γράψαμε	να γράψουμε	-
εσείς	γράψατε	να γράψετε	γράψτε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	έγραψαν	να γράψουν	-

Παθητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	γράφτηκα/ γράφηκα	(να) γραφτώ/ γραφώ	-
εσύ	γράφτηκες/ γράφηκες	(να) γραφτείς/ γραφείς	γράψου
αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφτηκε/ γράφηκε	(να) γραφτεί/ γραφεί	-

Πληθυντικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εμείς	γραφτήκαμε/ γραφήκαμε	(να) γραφτούμε/ γραφούμε	-
εσείς	γραφτήκατε/ γραφήκατε	(να) γραφτείτε/ γραφείτε	γραφτείτε/ γραφείτε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφτηκαν/ γράφηκαν	(να) γραφτούν/ γραφούν	-

Κάποια ρήματα **δεν ακολουθούν τους παραπάνω κανόνες**.
Αυτά είναι τα:

Ενεστώτας	Αόριστος
δακρύζω	δάκρυσα
μένω	έμεινα
αθροίζω	άθροισα
πλένω	έπλυνα
δανείζω	δάνεισα
στέλνω	έστειλα

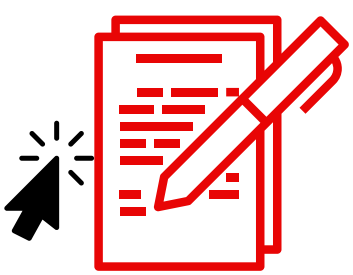
Ενεστώτας	Αόριστος
λέω	είπα
βλέπω	είδα
πίνω	ήπια
φεύγω	έφυγα
μεθώ	μέθυσα
ντύνω	έντυσα

Παράδειγμα Κλίσης

Ενεργητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	είπα	να πω	-
εσύ	είπες	να πεις	πες
αυτός/ αυτή/ αυτό	είπε	να πει	-

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ONLINE TEST

Πληθυντικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εμείς	είπαμε	να πούμε	-
εσείς	είπατε	να πείτε	πείτε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	είπαν	να πουν	-

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

13

13

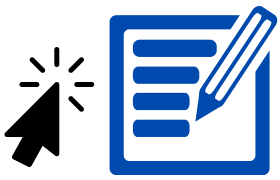

Οι οικογένειες λέξεων

Οι **οικογένειες λέξεων** φτιάχνονται από λέξεις **παράγωγες** και **σύνθετες** που προέρχονται από την **ίδια λέξη**. Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **συγγενικές λέξεις**.

Παράδειγμα

Οικογένεια Λέξεων
-γη-

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράγωγες λέξεις	Σύνθετες λέξεις
γήινος γειώνω γειωμένος γείωση γαία	υπόγειο απογείωση προσγείωση υδρόγειος γεωλογία γεωμετρικός γεωγράφος γεωπόνος εξωγήινος γαιάνθρακας γήπεδο

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Κατά τη σύνθεση λέξεων, η λέξη «γη» μετατρέπει το θέμα της σε γεω- (όταν είναι α΄ συνθετικό) και σε -γειος, -γεια, -γειο (όταν είναι β΄ συνθετικό).

Οι αντωνυμίες:
Οι οριστικές αντωνυμίες

Οι **αντωνυμίες** είναι τα κλιτά μέρη του λόγου που χρησιμοποιούμαι **αντί των ονομάτων**.

π.χ. Ο **Γιώργος** αγόρασε μία νέα μπλούζα. → **Αυτός** αγόρασε μία νέα μπλούζα.
π.χ. Η Μαρία έφαγε **το σάντουιτς.** → Η Μαρία **το** έφαγε

Οι οριστικές αντωνυμίες

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

✓ Όταν θέλουμε να ξεχωρίσουμε ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα από άλλα του ίδιου είδους, χρησιμοποιούμε τις οριστικές αντωνυμίες.

π.χ. Τα παιδιά της Δ΄ Δημοτικού να μπορούν στην ίδια σειρά.

✓ Πολλές φορές, η οριστική αντωνυμία χρησιμοποιείται για να δώσουμε έμφαση σε αυτό που προσδιορίζει.

π.χ. Ο ίδιος ο Γιώργος έβαψε το δωμάτιό του.

✓ Οι οριστικές αντωνυμίες σχηματίζονται από:

• το επίθετο «ίδιος, ίδια, ίδιο» και το οριστικό άρθρο «ο, η, το» → **ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο.**

• το επίθετο «μόνος, μόνη, μόνο» και τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας
→ π.χ. **μόνος μου, μόνη σου, μόνοι μας.**

Κλίση οριστικών αντωνυμιών:

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο ίδιος	η ίδια	το ίδιο
Γενική	του ίδιου	της ίδιας	του ίδιου
Αιτιατική	τον ίδιο	την ίδια	το ίδιο

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι ίδιοι	οι ίδιες	τα ίδια
Γενική	των ίδιων	των ίδιων	των ίδιων
Αιτιατική	τους ίδιους	τις ίδιες	τα ίδια

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	μόνος, -η, -ο μου	μόνος, -η, -ο σου	μόνος, -η, -ο του/της
Γενική	μόνου, -ης, -ου μου	μόνου, -ης, -ου σου	μόνου, -ης, -ου του/της
Αιτιατική	μόνο, -η, -ο μου	μόνο, -η, -ο σου	μόνο, -η, -ο του/της

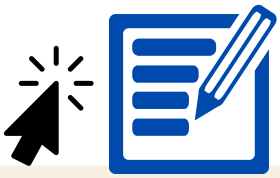
Πληθυντικός Αριθμός

Ονομαστική	μόνοι, -ες, -α μας	μόνοι, -ες, -α σας	μόνοι, -ες, -α τους
Γενική	μόνων μας	μόνων σας	μόνων τους
Αιτιατική	μόνους, -ες, -α μας	μόνους, -ες, -α σας	μόνους, -ες, -α τους

Οι λέξεις «πώς» και «πού»

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Αν και μονοσύλλαβες, οι λέξεις **«πώς»** και **«πού»** τονίζονται:

- όταν **ρωτάμε** για τον **τρόπο** ή τον **τόπο** που γίνεται κάτι.

π.χ. Πώς θα γυρίσουμε σπίτι απόψε; // π.χ. Δεν ξέρω πώς να μαγειρέψω αυτό το φαγητό.
π.χ. Πού έβαλες τα κλειδιά μου; // π.χ. Αναρωτιέμαι πού να πήγε η γάτα μου.

- στις εκφράσεις **«πώς και πώς»**, **«πού και πού»**.

π.χ. Περιμένω πώς και πώς τις διακοπές των Χριστουγέννων.
π.χ. Μου αρέσει να πηγαίνω εκδρομές πού και πού.

Οι σύνδεσμοι:
Οι ειδικοί σύνδεσμοι

Οι σύνδεσμοι είναι λέξεις που **συνδέουν** μεταξύ τους τις **προτάσεις ή λέξεις**. Χωρίζονται σε:

✓ **παρατακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που είναι ίδιοι.
π.χ. Το πρωί ξύπνησα **και** πήγα για τρέξιμο. (συνδέει δύο ρήματα).

✓ **υποτακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που δεν είναι ίδιοι. Κυρίως ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις.

π.χ. Το πρωί, **αφού** ξύπνησα, πήγα για τρέξιμο. (δευτερεύουσα πρόταση που δείχνει τον χρόνο).

Οι ειδικοί σύνδεσμοι

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Οι **ειδικοί σύνδεσμοι** ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους** και **εισάγουν δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις**.

- Οι **ειδικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: **ότι, πως και που**.
-

π.χ. Γνωρίζω ότι δεν ζωγράφισες εσύ τον τοίχο.
π.χ. Πιστεύω πως αύριο θα κάνει καλό καιρό.
π.χ. Τα παιδιά μετάνιωσαν που δεν στόλισαν χριστουγεννιάτικο δέντρο φέτος.

- Οι ειδικοί σύνδεσμοι βρίσκονται μετά από ρήματα που φανερώνουν τη γνώμη, τη γνώση ή την αίσθηση (π.χ. λέω, πιστεύω, θεωρώ, γνωρίζω, αισθάνομαι, υποστηρίζω κ.ά.).

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Η λέξη **«πως»** χρησιμοποιείται τόσο στις **ερωτήσεις** όσο και στις **ειδικές προτάσεις.**

Όμως στην **ερώτηση** το **«πως»** δείχνει την **τρόπο** και **τονίζεται**, ενώ στις **ειδικές προτάσεις** δηλώνει την **κρίση/τη γνώμη**.

Οι οικογένειες λέξεων

Οι **οικογένειες λέξεων** φτιάχνονται από λέξεις **παράγωγες** και **σύνθετες** που προέρχονται από την **ίδια λέξη.** Οι λέξεις αυτές ονομάζονται **συγγενικές λέξεις**.

ONLINE TEST

Οικογένεια Λέξεων

π.χ. βιβλίο

Παράγωγες λέξεις	Σύνθετες λέξεις
βιβλικός	→ βιβλιοπωλείο
βιβλιαράκι	→ βιβλιοθήκη
βιβλιάριο	→ βιβλιοδεσία

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

14

14

Οι αντωνυμίες: Οι αναφορικές αντωνυμίες

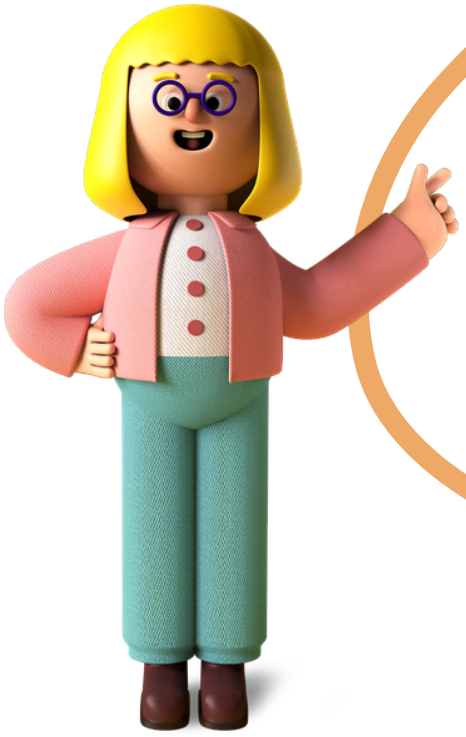
Οι **αντωνυμίες** είναι τα κλιτά μέρη του λόγου που χρησιμοποιούμαι **αντί των ονομάτων**.

π.χ. Ο **Γιώργος** αγόρασε μία νέα μπλούζα. → **Αυτός** αγόρασε μία νέα μπλούζα.
π.χ. Η Μαρία έφαγε **το σάντουιτς.** → Η Μαρία **το** έφαγε

Οι αναφορικές αντωνυμίες

Όταν θέλουμε να συνδέσουμε μια δευτερεύουσα πρόταση με μια άλλη λέξη στην οποία αυτή αναφέρεται, χρησιμοποιούμε τις **αναφορικές αντωνυμίες**.

Ανάλογα με το ύφος του λόγου μας ή την περίσταση, επιλέγουμε τον αντίστοιχο τύπο που ταιριάζει:

- ✓ τα άκλιτα «που» και «ό,τι».
- ✓ ο οποίος, η οποία, το οποίο.
- ✓ όποιος, όποια, όποιο.
- ✓ οποιοσδήποτε, οποιαδήποτε, οποιοδήποτε.
- ✓ όσος, όση, όσο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράδειγμα κλίσης αναφορικής αντωνυμίας

ο οποίος - η οποία - το οποίο

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο οποίος	η οποία	το οποίο
Γενική	του οποίου	της οποίας	του οποίου
Αιτιατική	τον οποίο	την οποία	το οποίο

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι οποίοι	οι οποίες	τα οποία
Γενική	των οποίων	των οποίων	των οποίων
Αιτιατική	τους οποίους	τις οποίες	τα οποία

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Η λέξη **«που»** χρησιμοποιείται τόσο στις **ερωτήσεις** όσο και στις **δευτερεύουσες προτάσεις.**
- Όμως στην **ερώτηση** το **«που»** δείχνει την **τόπο** και **τονίζεται**, ενώ στις δευτερεύουσες προτάσεις δηλώνει την **κρίση/ τη γνώμη** (ειδικές) ή **αναφέρεται σε προηγούμενο όρο** (αναφορικές).
- Η λέξη **«ότι»** είναι σύνδεσμος και εισάγει **δευτερεύουσες ειδικές προτάσεις**.
- Όμως η λέξη **«ό,τι»** σημαίνει **«οτιδήποτε»** και εισάγει **δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις**.

Οι σύνδεσμοι: Οι συμπλεκτικοί & οι αντιθετικοί σύνδεσμοι

Οι **σύνδεσμοι** είναι λέξεις που **συνδέουν** μεταξύ τους τις **προτάσεις ή λέξεις**.

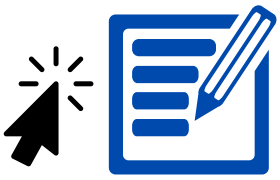
Χωρίζονται σε:

- **παρατακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που είναι ίδιοι.

π.χ. Το πρωί ξύπνησα **και** πήγα για τρέξιμο. (συνδέει δύο ρήματα).

- **υποτακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που δεν είναι ίδιοι. Κυρίως ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις.

π.χ. Το πρωί, **αφού** ξύπνησα, πήγα για τρέξιμο. (δευτερεύουσα πρόταση που δείχνει τον χρόνο).

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι συμπλεκτικοί σύνδεσμοι

Ανήκουν στους παρατακτικούς συνδέσμους.

Είναι οι εξής: και, ούτε, μήτε, ή, είτε.

π.χ. Η Νίκη και η Ιωάννα είναι πολύ καλές φίλες.
π.χ. Ούτε ο Γιώργος ούτε ο Νικήτας πέτυχαν στις εξετάσεις.
π.χ. Δεν έχω όρεξη μήτε να διαβάσω μήτε να δω τηλεόραση.

Οι αντιθετικοί σύνδεσμοι

- Ανήκουν στους παρατακτικούς συνδέσμους.
- Δηλώνουν αντίθεση ανάμεσα σε αυτά που συνδέουν.
- Είναι οι εξής: αλλά, μα, παρά, όμως, ωστόσο, μολονότι, όχι μόνο.

π.χ. Μαγείρεψα κοτόπουλο, αλλά δεν ψήθηκε καλά.

π.χ. Παρά την προσπάθεια που έκανα, βγήκα τρίτος στον αγώνα δρόμου.

π.χ. Όχι μόνο δεν μάζεψες το δωμάτιό σου, μου είπες ψέματα ότι το έκανες.

Η μετοχή:
Οι μετοχές παθητικής φωνής

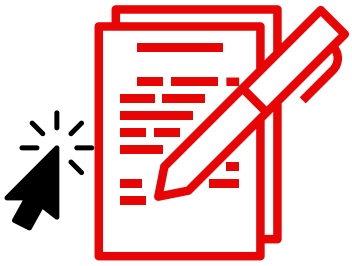
✓ Οι **μετοχές (παθητικής φωνής)** είναι λέξεις που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν ότι κάποιος έχει πάθει κάτι.

✓ Έχουν τις καταλήξεις **-μένος, -μένη, -μένο** ανάλογα με τον γένος που έχει το όνομα στο οποίο αναφέρονται.

π.χ. χτυπημένος. // π.χ. διαβασμένος.

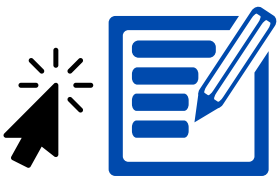
✓ Προσδιορίζουν ένα ουσιαστικό, όπως τα επίθετα.

✓ Κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΥΜΑΜΑΙ!

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Όταν πριν από την κατάληξη –ω του ρήματος, υπάρχει το γράμμα **π, β, φ ή πτ,** τότε η μετοχή σχηματίζεται με **-μμ-**.

π.χ. ράβω → ραμμένος, ραμμένη, ραμμένο.
π.χ. γράφω → γραμμένος, γραμμένη, γραμμένο.

Οι χρόνοι του ρήματος: Ο συντελεσμένος μέλλοντας

✓ Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι), στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

✓ Ο **συντελεσμένος μέλλοντας** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία **πράξη** θα γίνει στο **μέλλον** πριν από κάποια άλλη. Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή)**.

✓ Για να σχηματίσουμε τον συντελεσμένο μέλλοντα χρησιμοποιούμε το **βοηθητικό ρήμα «έχω»** στον μέλλοντα.

✓ Ο **συντελεσμένος μέλλοντας** είναι **μελλοντικός χρόνος.**

Παράδειγμα κλίσης:

Οριστική Έγκλιση

Ενικός Αριθμός

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Ενεργητική Φωνή	**Παθητική Φωνή**
εγώ	θα έχω γράψει	θα έχω γραφτεί/ γραφεί
εσύ	θα έχεις γράψει	θα έχεις γραφτεί/ γραφεί
αυτός/ αυτή/ αυτό	θα έχει γράψει	θα έχει γραφτεί/ γραφεί

Πληθυντικός Αριθμός

	Ενεργητική Φωνή	Παθητική Φωνή
εμείς	θα έχουμε γράψει	θα έχουμε γραφτεί/ γραφεί
εσείς	θα έχετε γράψει	θα έχετε γραφτεί/ γραφεί
αυτοί/ αυτές/ αυτά	θα έχουν γράψει	θα έχουν γραφτεί/ γραφεί

π.χ. Θα έχω διαβάσει, πριν γυρίσεις από τη δουλειά.

π.χ. Το φαγητό θα έχει κρυώσει μέχρι να κάνεις μπάνιο.

ONLINE TEST

16

16

Τα σχήματα λόγου: Η παρομοίωση

✓ **Παρομοίωση** έχουμε όταν λέμε ότι **κάτι** είναι **όμοιο** με κάτι **άλλο**.

✓ Σε μια παρομοίωση χρησιμοποιούμε τις λέξεις ή τις εκφράσεις: **σαν, όπως, λες και, μοιάζει με, όμοια με**.

✓ Τις παρομοιώσεις τις χρησιμοποιούμε για να π**εριγράψουμε** κάτι συγκρίνοντάς το με κάτι άλλο που είναι **γνωστό** για το συγκεκριμένο **χαρακτηριστικό**.

π.χ. Είναι ελαφρύς σαν πούπουλο.
π.χ. Τρέχει τόσο γρήγορα, όπως ο άνεμος.
π.χ. Έγινε κόκκινος λες και είναι παντζάρι.
π.χ. Στην όψη μοιάζει με γίγαντα.
π.χ. Η Κατερίνα τραγουδάει όμοια με αηδόνι.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Το επίθετο

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**. Τα επίθετα συμφωνούν με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

Τα επίθετα προσδιορίζουν:

- ✓ χρώμα. π.χ. Το λεμόνι είναι κίτρινο.
- ✓ μέγεθος. π.χ. Το δωμάτιό μου είναι μεγάλο.
- ✓ βάρος. π.χ. Η τσάντα του σχολείου είναι βαριά.
- ✓ σχήμα. π.χ. Το ρολόι είναι κυκλικό.
- ✓ υλικό. π.χ. Το θρανίο είναι ξύλινο.
- ✓ αίσθηση. π.χ. Το πάπλωμα είναι μαλακό.
- ✓ ιδιότητα. π.χ. Η Νίκη είναι ευγενική.
- ✓ αξία. π.χ. Αυτό το αυτοκίνητο είναι ακριβό.
- ✓ κατάσταση. π.χ. Το λιοντάρι είναι άγριο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Τα επίθετα που τελειώνουν σε **-ικος, -ιμος** και **-ινος** γράφονται με **-ι-** εκτός από:

- δανεικός, θηλυκός.
- διάσημος, περίφημος, έρημος, άσχημος, πρόθυμος, επώνυμος, εύθυμος, έτοιμος.
- φωτεινός, σκοτεινός, ορεινός, υγιεινός, φτηνός, υπεύθυνος, ανεύθυνος, ταπεινός, επικίνδυνος.

Οι **λέξεις** που προσδιορίζουν άλλα ουσιαστικά και έχουν κατάληξη **-μένος, -μενη, -μενο** είναι **μετοχές** και όχι επίθετα! Τα ξεχωρίζω γιατί προέρχονται από ρήματα.
π.χ. Το σπίτι μας είναι πλήρως εξοπλισμένο. (εξοπλίζω)

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Όταν σε μία πρόταση υπάρχουν **ρήματα** (π.χ. είμαι, φαίνομαι, γίνομαι, εκλέγομαι κ.α.) που **συνδέουν ουσιαστικά** με επίθετα, το **επίθετο** λειτουργεί ως **κατηγορούμενο**.

Οι βαθμοί των επιθέτων

Τα **επίθετα** έχουν **τρεις βαθμούς:**

1. **Θετικός** Βαθμός.
2. **Συγκριτικός** Βαθμός.
3. **Υπερθετικός** Βαθμός

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

➜ Ο **συγκριτικός** και ο **υπερθετικός** των επιθέτους αποτελούν τα **παραθετικά** του.

Ο θετικός βαθμός

Τα επίθετα στον **θετικό βαθμό** φανερώνουν την **ιδιότητα** ενός ατόμου, αντικειμένου ή κατάστασης χωρίς να συγκρίνονται με κάτι άλλο.

π.χ. Ο Ξενοφών είναι ψηλός.
π.χ. Το αυτοκίνητο είναι ακριβό.
π.χ. Ο καιρός είναι καλός.

Ο συγκριτικός βαθμός

Χρησιμοποιούμε τα επίθετα στον **συγκριτικό βαθμό**, όταν θέλουμε να **συγκρίνουμε** κάτι ή κάποιον με έναν άλλον.

Ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

1. Από το επίθετο αφαιρούμε την κατάληξη που έχει στον θετικό βαθμό και, στη θέση της, βάζουμε τις καταλήξεις:

- **-ότερος, -ότερη, -ότερο.**

π.χ. όμορφος → ομορφότερος, ομορφότερη, ομορφότερο.
Η Μύλος είναι ομορφότερο νησί από την Κω.

- **-ύτερος, -ύτερη, - ύτερο.**

π.χ. βαθύς → βαθύτερος, βαθύτερη, βαθύτερο.
Η θάλασσα είναι βαθύτερη σε αυτό το σημείο από εκείνο.

- **-έστερος, -εστερη, -εστερο.**

π.χ. δημοφιλής → δημοφιλέστερος, δημοφιλέστερη, δημοφιλέστερο.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι δημοφιλέστερο από την πίτσα.

2. Κρατάμε το επίθετο στον θετικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το επίρρημα «**πιο**».

π.χ. όμορφος → πιο όμορφος.
Η Μύλος είναι πιο όμορφο νησί από την Κω.

π.χ. βαθύς → πιο βαθύς.
Η θάλασσα πιο βαθιά σε αυτό το σημείο από εκείνο.

π.χ. δημοφιλής → πιο δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι πιο δημοφιλές από την πίτσα.

Ο υπερθετικός βαθμός

Τα επίθετα στον **υπερθετικό βαθμό** φανερώνουν ότι η **ιδιότητα** ενός ατόμου, αντικειμένου ή κατάστασης υπάρχει στον μεγαλύτερο βαθμό σε κάποιον συγκριτικά με όλους τους υπόλοιπους.

π.χ. Ο Ξενοφών είναι ο πιο ψηλός στην τάξη.
π.χ. Το αυτοκίνητο είναι το πιο ακριβό που έχω δει.
π.χ. Ο καιρός είναι ο καλύτερος από όλη την εβδομάδα.

Ο υπερθετικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

1. ο **απόλυτος** υπερθετικός βαθμός.

✓ Από το επίθετο αφαιρούμε την κατάληξη που έχει στον θετικό βαθμό και, στη θέση της, βάζουμε τις καταλήξεις:

- **-ότατος, -ότατη, -ότατο.**

π.χ. καθαρός → καθαρότατος, καθαρότατη, καθαρότατο.
Η παραλία είναι καθαρότατη.

- **-ύτατος, -ύτατη, - ύτατο.**

π.χ. βαρύς → βαρύτατος, βαρύτατη, βαρύτατο.
Η σχολική τσάντα μου είναι βαρύτατη.

- **-έστατος, -εστατη, -εστατο.**

π.χ. δημοφιλής → δημοφιλέστατος, δημοφιλέστατη, δημοφιλέστατο.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι δημοφιλέστατο.

✓ Κρατάμε το επίθετο στον θετικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το επίρρημα «πολύ».

π.χ. καθαρός → πολύ καθαρός.
Η παραλία είναι πολύ καθαρή.

π.χ. βαρύς → πολύ βαρύς.
Η σχολική τσάντα μου είναι πολύ βαριά.

π.χ. δημοφιλής → πολύ δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι πολύ δημοφιλές.

2. ο **σχετικός** υπερθετικός βαθμός.

✓ Κρατάμε το επίθετο στον θετικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το οριστικό άρθρο (ο, η,το) και το επίρρημα «**πιο**».

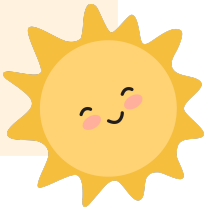
π.χ. καθαρός → ο πιο καθαρός.
Η παραλία αυτή είναι η πιο καθαρή που έχω δει.
π.χ. βαρύς → ο πιο βαρύς.
Η σχολική τσάντα μου είναι η πιο βαριά που έχω.
π.χ. δημοφιλής → πιο δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι το πιο δημοφιλές.

✓ Τρέπουμε το επίθετο στον συγκριτικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το οριστικό άρθρο (ο, η, το).

π.χ. καθαρός → ο καθαρότερος.
Η παραλία αυτή είναι η καθαρότερη που έχω δει.

π.χ. βαρύς → ο πιο βαρύς.
Η σχολική τσάντα μου είναι η βαρύτερη που έχω.

π.χ. δημοφιλής → πιο δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι το δημοφιλέστερο γρήγορο φαγητό.

Ανώμαλα παραθετικά επιθέτων

Μερικά επίθετα δεν ακολουθούν τους παραπάνω κανόνες, αλλά σχηματίζουν τα παραθετικά τους με διαφορετικό τρόπο.

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Σχετικός Υπερθετικός βαθμός	Απόλυτος Υπερθετικός βαθμός
καλός	καλύτερος	ο καλύτερος	άριστος
μικρός	μικρότερος	ο μικρότερος	ελάχιστος
πολύς	περισσότερος	ο περισσότερος	-
κακός	χειρότερος	ο χειρότερος	-
λίγος	λιγότερος	ο λιγότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	ο μεγαλύτερος	μέγιστος

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Δεν έχουν **συγκριτικό** και **υπερθετικό** βαθμό τα **επίθετα** που σημαίνουν:

- **ύλη:** γυάλινος, πλαστικός, χρυσός κ.α.
- **καταγωγή ή συγγένεια:** αθηναϊκός, μακεδονικός, μητρικός κ.α.
- **τόπο ή χρόνο:** θαλάσσιος, παραλιακός, αυριανός κ.α.
- **κατάσταση που δεν αλλάζει:** ολόκληρος, θνητός, πρωτότοκος κ.α.

Εθνικά ονόματα

Τα εθνικά ονόματα:

- ✓ ανήκουν στα κύρια ονόματα.
- ✓ γράφονται με κεφαλαίο.
- ✓ δηλώνουν τον άνθρωπο που κατοικεί ή κατάγεται από έναν τόπο.
- ✓ έχουν δύο γένη (αρσενικό & θηλυκό) και αριθμούς.

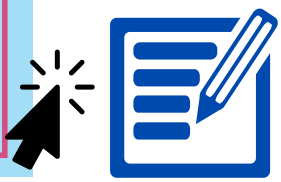
ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι πιο συνηθισμένες καταλήξεις είναι:

- ✓ -ιώτης, -ιώτισσα. π.χ. Θρακιώτης, Θρακιώτισσα.
- ✓ -ιανός, -ιανή. π.χ. Καλαματιανός, Καλαματιανή.
- ✓ -ιακός, -ιακή. π.χ. Τηνιακός, Τηνιακή.
- ✓ -ίτης, -ίτισσα. π.χ. Λευκαδίτης, Λευκαδίτισσα.
- ✓ -ιος, -ια. π.χ. Κύπριος, Κύπρια.
- ✓ -ιός, -ιά. π.χ. Θεσσαλονικιός, Θεσσαλονικιά.
- ✓ -ιάτης, -ιάτισσα. π.χ. Μανιάτης, Μανιάτισσα.
- ✓ -αίος, -αία. π.χ. Αθηναίος, Αθηναία.
- ✓ -ονας, -ισσα. π.χ. Μακεδόνας, Μακεδόνισσα.
- ✓ -ικός, -ικιά. π.χ. Κρητικός, Κρητικιά.
- ✓ -ώτης, -ώτισσα. π.χ. Χιώτης, Χιώτισσα.

Το επίθετο «ο πολύς, η πολλή, το πολύ» & Το επίρρημα «πολύ»

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γεν.	-	της πολλής	-
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλητ.	-	-	-

Πληθυντικός Αριθμός

Ον	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γεν.	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλητ.	(πολλοί)	(πολλές)	(πολλά)

ΠΡΟΣΟΧΗ!

ONLINE TEST

→ Το επίθετο **«πολύς»** γράφεται:

- με ένα λ και υ στον ενικό αριθμό του αρσενικού και ουδέτερου γένους.
  π.χ. ο πολύς κόσμος. // π.χ. το πολύ φαγητό.

- με δύο λ (λλ) στον ενικό αριθμό του θηλυκού γένους και στον πληθυντικό αριθμό.
  π.χ. η πολλή φασαρία. // π.χ. οι πολλοί άνθρωποι. // π.χ. τα πολλά ψώνια.

- με η στο θηλυκό γένος.
  π.χ. η πολλή αγάπη.

→ Το **επίρρημα** από το επίθετο «πολύς» είναι το **«πολύ».**
π.χ. Κρυώνω πολύ σήμερα.

→ Το αρσενικό και το ουδέτερο δεν σχηματίζουν τη γενική πτώση στον ενικό αριθμό.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

✓ Το **επίρρημα** βρίσκεται δίπλα από **επίθετα, επιρρήματα ή ρήματα.**
π.χ. Η θάλασσα είναι πολύ **καθαρή**. (επίθετο)
π.χ. Το σπίτι μου βρίσκεται πολύ **μακριά.** (επίρρημα)
π.χ. Φ**οβήθηκα** πολύ, όταν άκουσα τον κεραυνό. (ρήμα)

✓ Το **επίθετο** συνοδεύει **ουσιαστικά.**
π.χ. Δεν έχει πολύ **ήλιο** σήμερα.
π.χ. Πρέπει να πίνουμε πολύ **νερό** καθημερινά, γιατί μας κάνει καλό.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ:
Πρόδρομος Μιχαλάκης

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΥΣΑΡΙ | LISARI.GR
& Πρόδρομος Μιχαλάκης

Πανόρμου 14 & Σμύρνης,
12242, Αιγάλεω
τηλ.: 210 5982 614
e-mail: info@lisari.gr
www.lisari.gr

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή οποιοδήποτε μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

lisari.gr